

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINI İSTEME HAKKINA İLİŞKİN ANAYASAL GÜVENCE VE İLKELER

Özgür DUMAN*

ÖZ

Teknoloji alanındaki gelişmeler nedeniyle kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı günümüzde daha da büyük bir önem kazanmıştır. Uluslararası sözleşmeler ile karşılaştırmalı hukukta bu hakka yönelik pek çok güvence ve ölçüt geliştirilmiştir. Türk hukukunda da özel hayata saygı hakkının güvence altına alındığı Anayasa'nın 20. maddesinde kişisel verilerin korunmasına yönelik özel bir hüküm getirilmiştir. Bu hükümde yer alan güvenceler temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin 13. maddede yer alan ölçütler ile birlikte dikkate alınmalıdır. Sonuç olarak kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yalnızca kanunla ve Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere uygun olarak sınırlandırılabilir. Bunun yanında bu hakka getirilen bir sınırlama demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Veri, Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkı, Kişisel Verilerin İşlenmesi, Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkının Sınırlanması

* Anayasa Mahkemesi Raportörü/Hâkim, e-posta: duman.ozgur@gmail.com

THE CONSTITUTIONAL SAFEGUARDS OF THE RIGHT TO PERSONAL DATA PROTECTION

ABSTRACT

Due to the technological developments, the right to the protection of personal data has become more important nowadays. Many guarantees and criteria have been introduced for this right in the international conventions and comparative law. In Turkish law, a special provision for the personal data protection was added to Article 20 of the Constitution where the right to respect for private life is enshrined. The safeguards in this provision should be considered together with the criteria set forth in Article 13 concerning the restriction of fundamental rights and freedoms. As a consequence, the right to the protection of personal data may be restricted only by law and for the reasons specified in the relevant provisions of the Constitution. Besides, any restriction to be imposed on this right must comply with the requirements of the democratic social order and the principle of proportionality.

Key Words: Personal Data, Personal Data Protection, Processing of Personal Data, Restriction of the Right to Personal Data Protection.

GİRİŞ

Günümüzde teknolojinin gelişmesi ile birlikte kişisel veri kavramı ve bu verilerin korunması giderek daha büyük önem taşımaktadır. Nitekim daha önceden açık bir biçimde güvence altına alınmasına ihtiyaç duyulmayan kişisel verilerin korunması 1980'li yıllardan başlayarak kimi hukuk sistemlerinde doğrudan Anayasa metinlerine dâhil edilerek kimi hukuk sistemlerinde ise yüksek mahkeme içtihatlarıyla anayasal güvenceye kavuşturulmuş, ayrıca uluslararası sözleşmelere konu olmuştur.

Türk hukukunda Anayasa'nın 20. maddesine 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile eklenen üçüncü fıkrada "*Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir.*" denilmek suretiyle kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ayrı bir güvenceye kavuşturulmuştur. Bu maddenin gerekçesinde, Anayasa'da kişisel verilerin korunmasına yönelik dolaylı hükümler bulunmakla birlikte bunun yeterli olmadığı vurgulanmıştır. Dolayısıyla bu Anayasa değişikliğinden sonra kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlandırma ve müdahalelerin yapılan değişiklik çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Söz konusu hükümde kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının açıkça tanınması yanında hakkın içerdiği bazı güvencelere de yer verilmiştir. Buna göre kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının anayasal denetimine ilişkin ilkeler belirlenirken bu güvencelerin dikkate alınması zorunluluğu doğmaktadır.

Anayasa koyucu Anayasa değişikliğine ilişkin gerekçede karşılaştırmalı hukuka ve tarafı olunan uluslararası sözleşmelere atıfla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının anayasal bir hak olarak teminat altına alındığını belirtmiştir¹. Nitekim kişisel veri ve bu verilerin korunması kavramları çeşitli uluslararası sözleşme ve belgeler ile karşılaştırmalı hukuk metinlerinde giderek artan önemi nedeniyle çokça tartışılmış ve bazı ortak ilkeler ortaya konulmuştur. Uluslararası

---

¹ Anayasa'nın 20. maddesinde 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun ile yapılan değişikliğe ilişkin madde gerekçesi şöyledir: "*Anayasada kişisel verilerin korunmasına yönelik dolaylı hükümler bulunmakla birlikte yeterli değildir. Mukayeseli hukukta ve tarafı olduğumuz uluslararası belgelerde de kişisel verilerin korunması önemle vurgulanmaktadır. Maddeyle, herkesin, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, anayasal bir hak olarak teminat altına alınmaktadır. Bu bağlamda, bireylerin kendilerini ilgilendiren kişisel veriler üzerinde hangi hak ve yetkilere sahip olduğu ve kişisel verilerin hangi hallerde işlenebileceği hükme bağlanırken, kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin kanunla düzenleneceği öngörülmektedir.*" (<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss497.pdf>, E.T. 17/9/2020)

belgeler ve karşılaştırmalı hukuk metinleri incelendiğinde Anayasa'nın 20. maddesinin kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını düzenleyen son fıkrasında yer alan güvencelerin temelini bu belge ve metinler olduğu, Anayasa koyucunun uluslararası konsensüs ile ortaya çıkan söz konusu güvenceleri sonradan anayasal güvenceye kavuşturduğu anlaşılmaktadır. Anayasa hükmünün gerekçesi de gözetildiğinde kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına ilişkin anayasal denetim yapılırken uluslararası belgeler ile karşılaştırmalı hukuk metinlerinin de dikkate alınması zorunluluğu doğmaktadır. Bu sebeple çalışmamızda kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına ilişkin anayasal denetim çerçevesinde oluşturulabilecek ilkeler ilgili Anayasa hükmü, uluslararası hukuk belgeleri ve karşılaştırmalı hukuk metinleri dikkate alınarak ortaya konulmaya çalışılacaktır.

I. ULUSLARARASI BELGELERDE VE KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINI İSTEME HAKKI

Karşılaştırmalı hukuka bakıldığında Federal Alman Anayasa Mahkemesince verilen 15/12/1983 tarihli *Nüfus Sayımı* kararı² ile bu kararda değinilen “*kişilerin bilgilerinin geleceğini belirleme hakkı*”nın diğer hukuk sistemlerini etkilediği görülmektedir³.

Bunun yanında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) 23/9/1980 tarihli “*Özel Yaşamın Korunması ve Kişisel Verilerin Sınırlanması Akışına İlişkin Rehber İlkeleri*” uluslararası hukuk alanındaki gelişmelere öncülük etmiştir⁴.

Nitekim kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı gerek Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği gibi kurumlarca düzenlenen sözleşme, talimat ve tavsiye kararlarına gerekse Birleşmiş Milletler sözleşmelerine konu olmuştur. Kişisel verilerin korunması ile ilgili genel ilkeler üzerinde genel bir uzlaşmanın mevcut olduğu görülmektedir.

Özellikle 27/4/2016 tarihli ve 2016/679 sayılı Avrupa Birliği Veri Koruma Tüzüğü'nün⁵ (AB Tüzüğü) kabulünden sonra Birliğe üye

---

² BVerfG, 1 BvR 209/83, 15/12/1983.

³ Çekin, M. S. (2018). *Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu*, Oniki Levha Yayınları, s. 6.

⁴ a.g.e. s. 8.

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN> (Erişim tarihi: 17/9/2020)

ülkelerce bu Tüzük doğrultusunda kişisel verilerin korunmasına ilişkin kanun değişiklikleri yapılarak Tüzük'teki ilkeler hukuk sistemlerine aktarılmıştır.

Diğer taraftan özellikle iş uyuşmazlıkları yönünden kişisel verilerin nasıl korunacağı ise AB Tüzüğü ile Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından yapılan düzenlemeler çerçevesinde ele alınmıştır. Avrupa Birliği iş ilişkileri kapsamında verilerin korunmasına ilişkin genel bir çerçeve çizmiş, ayrıca üye ülkelere bu alanda düzenlemeler yapma yükümlülüğü getirmiştir. Bununla birlikte bazı ülkelerde sadece genel olarak kişisel verilerin korunmasına yönelik düzenlemeler mevcut iken diğer bazı ülkelerde iş ilişkileri yönünden ayrıca düzenleme yapılması gerekli görülmüştür.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ise kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını -Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (Sözleşme) özel bir düzenleme olmadığından- özel hayata saygı ve haberleşme hürriyeti kapsamında görmektedir⁶. AİHM bu çerçevede kişisel veri kavramının özel hayata ilişkin bir unsur içerip içermediğini; bu bilgilerin muhafaza edildiği koşulları, kayıtların niteliğini ve bu kayıtların kullanılması ile işlenme biçimini ve elde edilebilecek sonuçları dikkate alarak belirlemektedir⁷. AİHM'e göre taraf devletler kişisel verilerin etkili bir biçimde korunmasını sağlayacak yeterli güvenceler sağlamalıdır⁸. AİHM kişisel verilerin korunmasını ilgilendiren bireyler arasındaki özel hukuk uyuşmazlıklarını da devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde incelemiştir. Bu konudaki önemli kararlardan biri *Bărbulescu/Romanya*⁹ kararıdır. Söz konusu kararda kişisel verilere ilişkin uluslararası hukukta kabul edilen ilkelere yer verilmiş ancak bu ilkeler özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetine uyarlanmıştır.

---

⁶ Çok sayıda karar arasından bkz. AİHM, *S. ve Marper/Birleşik Krallık* [BD], 30562/04..., 4/12/2008, § 67. AİHM kararlarında özel ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında bkz. HARRIS/O'BOYLE/WARBRICK (2018). *Law of the European Convention on Human Rights*, 4th Edition, Oxford, s. 538 vd.; ayrıca bkz. Öncü, G.A. (2019). *Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı*, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-8, Avrupa Konseyi, s. 79.

⁷ *S. ve Marper/Birleşik Krallık*, § 67.

⁸ *S. ve Marper/Birleşik Krallık*, § 103.

⁹ İHM, *Bărbulescu/Romanya* [BD], B. No: 61496/08, 5/9/2017.

II. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINI İSTEME HAKKI YÖNÜNDEN ANAYASAL DENETİMİN KAPSAMI

A. Ölçü Norm Meselesi

Anayasa Mahkemesi Anayasa değişikliğiyle kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı açıkça tanınmadan önce bir kararında kişisel veri kavramını tartışmış ve kişisel verilerin korunmasını Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen *özel hayatın gizliliği* kapsamında görmüştür¹⁰.

Federal Alman Anayasa Mahkemesi "*kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı*"ndan ziyade "*kişilerin bilgilerinin geleceğini belirleme hakkı*"ndan söz etmekte ve bu hakkı da özel hayata saygı veya mülkiyet hakkından değil *insan onuru* ve *bireysel özerklik* kavramlarından türetmektedir¹¹. AİHM ise kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ayrıca Sözleşme'de düzenlenmemiş olduğu için kişisel verilere yönelik müdahaleleri Sözleşme'nin 8. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ve kimi durumlarda haberleşme hürriyeti kapsamında değerlendirmektedir.

Türk hukukunda kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı Anayasa'nın 20. maddesine 5982 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle eklenen üçüncü fıkrayla açık bir anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Buna göre Federal Alman Anayasası ve Sözleşme'den farklı olarak Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında *kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı* ayrı bir hak olarak açık bir biçimde düzenlendiği dikkate alınmalı, söz konusu hakka getirilen bir sınırlama ya da müdahale söz konusu olduğunda ölçü norm anılan Anayasa hükmü olarak belirlenmelidir.

Ölçü norm bakımından Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kararlarında, Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasıyla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının güvence altına alındığı vurgulanmaktadır. Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kararlarında genellikle 20. maddenin birinci fıkrası çerçevesinde incelemeye başlanmakta, ardından 20. maddenin üçüncü fıkrası alıntılanmaktadır¹². Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarında ise kişisel verilerin

---

¹⁰ AYM, E.2006/167, K.2008/86, 20/3/2008; Öncü, s. 86.

¹¹ BVerfG, 1 BvR 209/83, 15/12/1983; Küzeci, E. (2014). "İstatistikî Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı", *İnsan Hakları Yıllığı*, C. 32, s. 53-54.; Çekin, M. S. (2018). s. 6-7.

¹² bkz. AYM, E.2014/159, K.2014/151, 2/10/2014.

korunmasını isteme hakkı ayrı bir *hak* olarak nitelendirilmekten ziyade *özel hayata saygı* hakkının kimi durumlarda ise *haberleşme* hürriyetinin bir parçası gibi değerlendirilmektedir¹³. Yakın zamanda verilen bir kararda ise kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ayrı bir hak olarak nitelendirilmiştir¹⁴.

Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sınırlama getirilen ya da müdahale edilen durumlarda incelemeye konu sınırlamanın/ müdahalenin *kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına* yönelik olduğunun açıkça belirtilmesi ve ölçü norm olarak Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının belirlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Esas itibarıyla Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen *özel hayata saygı hakkı* aynı maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen *kişisel verilerin korunmasını isteme hakkını* da içeren genel bir çerçeve hak olarak görülebilir. Bu bağlamda kararlarda kişisel verilerin korunmasının özel hayata saygı hakkının özel bir görünümü olduğuna işaret edilerek 20. maddenin üçüncü fıkrasında özel olarak düzenlendiği vurgulanabilir¹⁵.

Diğer taraftan bazı durumlarda sınırlama ya da müdahale yalnızca kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik olmayabilir. Diğer bir deyişle sınırlamayla ya da müdahaleyle yalnızca kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına değil başka bazı haklara da sınırlama getirilmiş veya müdahale edilmiş olabilir. Örneğin elektronik iletişimin davanın veya başvurunun konusu olduğu durumlarda ilgili sınırlama veya müdahale kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yanında Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetini de ilgilendirmektedir. Yine kişinin fotoğrafı bir kişisel veri olduğu için buna ilişkin başvurular kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yanında duruma göre Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrası anlamında genel olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında da ayrı incelenebilir.

B. Uygulanabilirlik

Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında "*kişisel verilerin*" korunmasını isteme hakkından söz edilmektedir. Buna göre anılan

---

¹³ bkz. AYM, *Bülent Kaya* [GK], B. No: 2013/2941, 11/5/2016; AYM, *Orhan Kayahan*, B. No: 2014/1970, 22/11/2017.

¹⁴ AYM, *Cansun Sarıyıldız*, B. No: 2015/11671, 8/1/2020, § 15.

¹⁵ Kılınç'a göre kişisel verilerin korunması hakkı negatif statü haklarından olup özel hayatın gizliliği temel hakkına dayanmaktadır. Kılınç, D. (2012). "Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 61, S. 3, s. 1099.

fıkranın norm denetimi ve bireysel başvuruda ölçü norm alınabilmesi, diğer bir ifadeyle uygulanabilmesi için ilgili norm denetiminde denetime konu normun ya da bireysel başvuruda kamu gücü işlem veya eyleminin konusunun kişisel verilerle ilgili olması gerekir.

Avrupa Konseyinin 108 sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi'nin¹⁶ (AK 108 sayılı Sözleşme) 2. maddesinde kişisel veri *"Kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişi hakkındaki tüm bilgiler"* olarak tanımlanmıştır.

AB Tüzüğü'nün 4. maddesinde kişisel verinin *"belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişi hakkındaki her bilgi"*; belirlenebilir bir gerçek kişinin ise *"ad, kimlik, yer bilgisi, online kimlik veya kişinin fiziksel, fizyolojik, genetik, zihinsel, ekonomik, kültürel ya da sosyal kimliği gibi belirleyici bir özellikle doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilen kişi"* anlamına geldiği belirtilmiştir. OECD'nin 2013 yılında güncellediği Kişisel Verilerin Gizliliğinin ve Sınır Aşan Kişisel Veri Trafiğinin Korunmasına İlişkin Kılavuz¹⁷'un 1. maddesinin (C) bendinde ise kişisel veri *"belirli veya belirlenebilir bir kişi hakkındaki herhangi bir bilgi"* olarak tanımlanmıştır. Birleşmiş Milletler belgelerinde ise açık bir tanım yapılmamıştır. Benzer bir tanıma karşılaştırmalı hukukta da yer verilmiştir¹⁸.

Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının bir gereği ve Avrupa Birliği adaylığı sürecinin bir parçası olarak kabul edilen 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 3. maddesinde benzer tanım yapılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kararlarında *"kişisel veri"* kavramına ilk defa 20/3/2008 tarihli ve E.2006/167, K.2008/86 sayılı

---

¹⁶ Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanarak 28/1/1981 tarihinde Strazburg'ta imzaya açılan ve 1/10/1985 tarihinde yürürlüğe giren 108 sayılı *"Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi"* ülkemiz tarafından 28/1/1981 tarihinde imzalanmıştır. Bu Sözleşme 30/1/2016 tarihinde kabul edilen 6669 sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile onaylanmış ve anılan Kanun 18/2/2016 tarihli ve 29628 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁷ <https://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecdguidelinesontheprivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm>, (Erişim tarihi: 17/9/2020).

¹⁸ Birleşik Krallık Veri Koruma Kanunu'nun 3. maddesi şöyledir: *"2. Kişisel veri, belirli veya belirlenebilir gerçek bir kişiyle ilgili herhangi bir bilgi anlamına gelir. 3. Belirlenebilir gerçek kişi, kişinin aşağıda belirtilen yollarla doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir olması demektir: a) İsim, kimlik numarası, yer bilgisi veya online kimlik bilgisiyle ya da b) Bireyin fiziksel, fizyolojik, genetik, zihinsel, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliği."* (<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/12/contents/enacted>, E.T.17/9/2020).

kararda yer verilmiştir. Bu karar 10/11/2005 tarihli ve 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu'nun 8. maddesi ile 54. maddesinin ikinci fıkrasının iptali istemine ilişkindir. Kanun'un 8. maddesinde sayım ve örnekleme çalışmalarına konu olan, hakkında veri toplanacak gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşların yetkililerine cevap verme yükümlülüğü getirilmiş, bu yükümlülüğe uymayanların da 54. maddede gösterilen biçimde idari para cezasıyla cezalandırılması öngörülmüştür. Bu kararda kişisel veri tanımıyla ilgili olarak şöyle bir ifadeye yer verilmiştir:

“Maddede açıklayıcı bir düzenleme bulunmadığı için, ‘kişisel veri’ veya ‘isteme bağlı veri’ olarak adlandırılan, belirli veya belirlenebilir kişilerle ilgili her türlü bilgilerin istenebileceği kuşkusuzdur.”

Anayasa Mahkemesi kararlarında *kişisel veri* kavramının tanımına sıklıkla yer verilmiş, ilk kararlarda genellikle uluslararası sözleşme ve belgelere¹⁹, sonraki bazı kararlarda ise kanun hükümlerine atıfla söz konusu kavram benzer şekilde tanımlanmıştır²⁰.

Buna göre kişisel veri kapsamının neyi ifade ettiği konusunda ulusal ve uluslararası düzeyde konsensüs olduğu anlaşılmaktadır²¹. Doktrinde de kişisel veri kavramı *“kişiyi belirlenebilir kılan her türlü bilgi”* olarak tanımlanmaktadır²². Öte yandan söz konusu tanımın daha çok *gerçek kişiler* ile ilgili olduğu dikkat çekmektedir. Bununla birlikte Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında gerçek ve tüzel kişiler arasında ayırım yapılmadan kişisel verilerin korunması hakkının süjesi *“herkes”* olarak belirlenmiştir. Anılan Anayasa hükmünün lafzı karşısında tüzel kişilerin hakkın kapsamı dışında bırakılması pek mümkün görünmemektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi bir norm denetimi kararında Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında *“herkes”* ibaresine yer verildiği için kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının tüzel kişileri de kapsadığı sonucuna varmıştır²³. Dolayısıyla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının gereği olarak ortaya çıkan güvenceler -niteliklerine uygun düştüğü ölçüde- tüzel kişiler bakımından da uygulanmaktadır.

---

¹⁹ örneğin bkz. AYM, E.2010/40, K.2012/8, 6/3/2013.

²⁰ bkz. AYM, E. 2017/180, K.2018/109, 6/12/2018: “6698 sayılı Kanun'un 3. maddesine göre kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmektedir.”

²¹ AİHM kararlarında kabul edilen kişisel veri örnekleri için bkz. Öncü, s. 82 vd.

²² Kılınç, D. (2012). s. 1095.

²³ AYM, E.2013/84, K.2014/183, 4/12/2014; Öncü, s. 89.

Son olarak Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde genel olarak herkesin kendisiyle ilgili *kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına* sahip olduğu belirtilmiş, ikinci cümlesinde *kişisel veriler* bağlamındaki bazı özel güvenceler sayılmış, üçüncü cümlesinde kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla *işlenebileceği* düzenlenmiş, dördüncü cümlesinde ise *kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin* kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre lafzı dikkate alındığında Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında sadece *işleme* şeklindeki sınırlama ya da müdahalelere karşı değil *kişisel verilere yönelik her türlü müdahale veya sınırlamalara* karşı güvence getirdiği anlaşılmaktadır.

III. DEVLETİN NEGATİF YÜKÜMLÜLÜKLERİ YÖNÜNDEN İNCELEME YÖNTEMİ

B. Sınırlamanın/Müdahalenin Varlığı

Devletin negatif yükümlülükleri kapsamında inceleme yapılabilmesi için öncelikle kamu makamları tarafından Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına getirilen bir sınırlama ya da yapılan bir müdahale olup olmadığı tespit edilmektedir. Bu tespit kuşkusuz sonraki başlık altında sınırlamanın ya da müdahalenin Anayasa'ya uygun olup olmadığı incelenirken dikkate alınması gereken ölçütler kapsamında yapılacak değerlendirmeleri etkileyecektir.

Yukarıda ilgili başlık altında açıklandığı üzere Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının kişisel verilere yönelik *her türlü* müdahale veya sınırlamalara karşı güvence getirdiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte uluslararası belgelerde ve karşılaştırmalı hukuk metinlerinde belirtilen, kişisel verilere yönelik kimi sınırlama veya müdahale örnekleri şöyle sıralanabilir: Kişisel verilerin *toplanması, kaydedilmesi, organize edilmesi, yapılandırılması, saklanması, yedeklenmesi, arşivlenmesi, kullanılması, aktarılması, iletilmesi, ifşa edilmesi, uyarlanması, değiştirilmesi, silinmesi ve imha edilmesi*²⁴.

Doktrinde bir gerçek kişiye ait verinin internete veya elektronik kapalı bir sisteme bağlı bir bilgisayara yüklenmesiyle birlikte iletme,

---

²⁴ AİHM'in müdahale kabul ettiği kararlar hakkında bilgi için bkz. Öncü, s. 83.

saklama veya imha edilmeye dair her işlemin kişisel verinin işlenmesi olduğunu belirtilmiştir²⁵. Buna göre kişisel verinin işlenmesi, verinin kaydedilmesiyle başlayan geri döndürülmeyecek şekilde silinmesi ve imha edilmesine kadar olan bir süreç olarak tanımlanabilir²⁶. Kişisel verilerin muhafaza edildiği, erişildiği veya işlendiği ortam otomatik (digital) veya veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan (analog) olabilir²⁷. Oğuz, AB Tüzüğü'nde yapılan tanımda "veri kayıt sistemi" ibaresine yer verilmemekle birlikte kişisel verilerin veri kayıt sistemi olmadan işlenmesi mümkün olmadığından bunun bir eksiklik olarak değerlendirilemeyeceğini açıklamıştır²⁸. Oğuz, çalışanların verilerinin işlenmesi konusunda 6698 sayılı Kanun'da işveren lehine açık rıza aranmaması yönünde bir hüküm bulunmamasının ciddi bir eksiklik olarak görmektedir²⁹. Kılınç ise veri işlemeyi "otomatik araçlarla yapıp yapılmamasına bakılmaksızın kişisel bilgileri içeren herhangi bir işlemler dizisi" olarak ifade etmiştir³⁰.

C. Sınırlamanın/Müdahalenin Anayasa'ya Uygun Olup Olmadığı

1. Genel Olarak

Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına getirilen sınırlamanın ya da yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için Anayasa'nın temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırma rejimini düzenleyen 13. maddesinde öngörülen ölçütlere uygun olması gerekir. Bu ölçütler şöyledir:

- Sınırlamanın/müdahalenin kanuna dayalı olması
- Sınırlama sebebinin bulunması/Meşru amacın takip edilmesi
- Hakkın özüne dokunmama
- Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygunluk
- Demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk
- Lâik Cumhuriyetin gereklerine uygunluk

---

²⁵ Oğuz, S. (2018). "Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri", *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, S. 13:2, s. 128.

²⁶ a.g.e., s. 128.

²⁷ a.g.e., s. 128.

²⁸ a.g.e., s. 128.

²⁹ a.g.e., s. 137.

³⁰ Kılınç, D. (2012). s. 1095.

- Ölçülülük

Hakkın özüne, laik Cumhuriyetin gereklerine veya Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygunluk ölçütleri bu yönlerden değerlendirme yapılmasının gerekli olduğu istisnai durumlarda uygulama alanı bulabilmektedir. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlama ya da müdahaleler söz konusu olduğunda kural olarak sınırlamanın ya da müdahalenin kanuna dayalı olması, sınırlama sebebinin bulunması ya da müdahalenin meşru bir amacı takip etmesi, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ölçütleri yönünden değerlendirme yapılabilir.

Anayasa Mahkemesinin norm denetimi kararlarında da kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının mutlak bir hak olmadığı, bu hakkın Anayasa'nın 13. maddesi ve 20. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince sınırlama sebebi/meşru amacı bulunmak kaydıyla demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmamak üzere kanunla sınırlanabileceği belirtilmiştir³¹.

Öte yandan Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde kişisel verilerin korunması hakkı *"kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar."* denilerek bu hak yönünden özel bazı güvencelere yer verilmiştir. Bununla birlikte söz konusu özel güvenceler yönünden Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan sınırlama ölçütlerden bağımsız, ayrı bir inceleme yapılmasının gerekli olmayıp bu güvencelerin ilgili oldukları ölçütler kapsamında ele alınması uygun bir yöntem olarak değerlendirilmektedir.

2. Kanunilik

Anayasa'nın 13. maddesinde genel olarak tüm temel hak ve hürriyetlere yönelik sınırlamaların *kanunla* yapılabilmesi düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu ölçüt bakımından öncelikle sınırlamayı ya da müdahaleyi öngören şekli manada bir kanunun varlığını aramaktadır³².

Öte yandan Mahkeme kanunilik ölçütünü Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlamakta ve şekli anlamda

---

³¹ bkz. AYM, E.2013/84, K.2014/183, 4/12/2014.

³² AYM, Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56.

kanunun varlığı kadar kanun metninin bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerektiğini de kabul etmektedir. Diğer bir deyişle hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde kanunun kalitesi de önem arz etmektedir³³. Bu bağlamda müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını da gerektirmektedir³⁴.

Uluslararası belgelerde ve karşılaştırmalı hukukta kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlandırma ve müdahalelerin kanuni (hukuka uygun) olması gerekliliği en başta gelen ölçütlerden biri olarak ele alınmıştır³⁵.

Bu kapsamda Birleşmiş Milletler “Bilgisayarla İşlenen Kişisel Veri Dosyaları Hakkında Yönlendirici İlkeler”de³⁶ (BM İlkeleri) yer alan düzenleme şöyledir:

“1- İşlemenin **hukuka uygun** ve adil olması ilkesi: Kişilerin hakkındaki veriler **hukuka aykırı** veya adil olmayan şekilde toplanmamalı veya işlenmemelidir...”

AK 108 Sayılı Sözleşme’nin 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Otomatik işleme konu olan kişisel veriler:

a. Adil biçimde ve **yasal yoldan** elde edilir ve işlenir;

...”

Yine AK 108 sayılı Sözleşme’nin 9. maddesinde de devletin güvenliği, suçların önlenmesi, ilgili kişinin veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması gibi amaçlarla ve demokratik bir toplumda gerekli olması hâlinde taraf devletin *kanun ile öngörülmek* kaydıyla istisna getirebileceği belirtilmiştir.

AB Tüzüğü’nün 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

³³ AYM, E.2014/122, K.2015/123, 30/12/2015, § 65; AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; AYM, E.2014/183, K.2015/122, 30/12/2015, § 5; AYM, Koç Holding Emekli ve Yardım Sandığı Vakfı, B. No: 2016/15421, 12/11/2019, §§ 54, 55; AYM, Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55.

³⁴ AYM, Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44.

³⁵ AİHM kararlarında özel ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında hukukilik ölçütü ile ilgili olarak bkz. Nalbant, A./Doğru, O. (2013). *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar*, 2. Cilt, Avrupa Konseyi-Yargıtay, s. 11 vd.

³⁶ <https://www.refworld.org/pd/fid/3ddcfaaac.pdf>, E.T. 17/9/2020.

“Kişisel veri;

Veri sahibi ile ilgili olarak **hukuka uygun**, adil ve şeffaf bir biçimde işlenmelidir (**hukuka uygunluk**, adillik ve şeffaflık)”

Bu Tüzük’ün “İşlemenin hukukiliği” kenar başlıklı 6. maddesinde işlemenin ancak belirli koşulların varlığı hâlinde hukuki olabileceği belirtilmiş, ayrıca Tüzük’te üye devletlere konu hakkında *kanuni düzenleme yapma* yükümlülüğü getirilmiştir. Nitekim Tüzük hükümlerinin Avrupa Birliği üyesi devletlerince çıkarılan kanunlarla mevzuatlarına aktarıldığı görülmektedir.

ILO tarafından yayımlanan “İşçilerin Kişisel Verilerinin Korunmasına İlişkin Uygulama Düzenlemesi”nin³⁷ (ILO Düzenlemesi) 5. maddesinde de “Kişisel veri **hukuka uygun** ve adil bir biçimde yalnızca doğrudan ilgili işverenin amaçları için işlenmelidir.” şeklinde genel bir ilkeye yer verilmiştir.

Birleşik Krallık Veri Koruma Kanunu’nun 35. maddesinde ilk veri koruma ilkesi olarak “herhangi bir amaç çerçevesinde kişisel verilerin işlenmesi **kanuna dayalı** ve adil olmalıdır.” denilmiştir. Federal Alman Anayasa Mahkemesi, telefon ve internet verilerinin depolanması ile ilgili 2/3/2010 tarihli kararında veri güvenliğinin sağlanması hakkında katı, kesin ve bireylerin daha fazla izlendiklerini hissetmeyecekleri şeffaflığı sağlayıcı kurallar getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır³⁸.

Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında da kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında ölçülülük ilkesi ayrıca vurgulanmıştır. Anılan fıkranın üçüncü cümlesinde “Kişisel veriler, **ancak kanunda öngörülen hallerde** veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir.”; dördüncü cümlesinde “Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller **kanunla düzenlenir.**” denilmiştir. Dolayısıyla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlama ve müdahaleler incelenirken kanunilik ölçütünün dayanağı olarak Anayasa’nın 13. maddesinin yanında 20. maddesinin üçüncü fıkrasının üçüncü ve dördüncü cümlelerine de dayanılması gerektiği düşünülmektedir.

3. Sınırlama Sebebi/Meşru Amaç

Anayasa’nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve hürriyetler Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak

---

³⁷ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/normative_instrument/wcms_107797.pdf, E.T. 17/9/2020.

³⁸ BVerfG, 1 BVR 256/08, 2/3/2010.

sınırlanabilir. Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlama ve müdahaleler yönünden özel bir sınırlama sebebine yer verilmediği görülmektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hak ve özgürlüklerin de o hak ve özgürlüğün doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu, ayrıca Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir³⁹.

Diğer taraftan Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının bu verilerin *"amaçları doğrultusunda"* kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsadığı belirtilmiştir. Bu hükümden kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik *meşru amaçla sınırlama yapılabilmesi ya da müdahale edilebileceği* anlamı çıkarılabilir. Ayrıca fıkranın ikinci cümlesinde hakkın sınırlandırılması ya da hakka müdahale edilmesi hâlinde kişinin sahip olduğu bazı haklar özel olarak düzenlenmiştir. Son olarak söz konusu fıkranın üçüncü cümlesinde *"Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir."* denilerek belli koşullar altında işleme şeklindeki sınırlandırmaya ya da müdahaleye izin verilmiştir. Buna göre kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlamalar getirilebileceği ya da müdahale edilebileceğini kabul etmek gerekir⁴⁰. Nitekim anılan Anayasa hükmünün gerekçesinde atıf yapılan uluslararası belgelerde ve karşılaştırmalı hukuk metinlerinde de böyle bir güvenceye yer verildiği görülmektedir. Bu durumda kanun koyucunun ya da kamu makamlarının hangi meşru amaçlarla hakkı sınırlayabilecekleri ya da hakka müdahale edebileceklerinin açıklığa kavuşturulması gerekir. Bu konuda yapılacak değerlendirmede dikkate alınmak üzere öncelikle aşağıda konuya ilişkin uluslararası belgelere ve karşılaştırmalı hukuk metinlerine yer verilecektir.

BM İlkeleri'nde yer alan düzenleme şöyledir:

"1. Kişiler hakkındaki veriler .... Birleşmiş Milletler Şartı'ndaki ilkelere aykırı amaçlarla kullanılmamalıdır."

---

³⁹ AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015.

⁴⁰ AİHM ise meşru amaç kavramını daha geniş bir biçimde ele almaktadır. Özel ve aile hayatına saygı hakkı bağlamında konu hakkında bilgi için bkz. Nalbant/Doğru, s. 14 vd.

AK 108 sayılı Sözleşme'nin 5. maddesinde kişisel veriler *"belirli ve meşru amaçlar için kaydedilir ve bu amaçlara aykırı şekilde kullanılmaz"* şeklinde düzenleye yer verilmiştir.

AB Tüzüğü'nün 5. maddesinde bazı meşru amaçlar da sayılmıştır. Bu düzenleme şöyledir: *"Kişisel veri ... belirlenmiş, açık ve meşru amaçlar için toplanmış olmalı ve bu amaçlara uygun olmayan bir şekilde işlenmemelidir. Kamu yararı, bilimsel ve tarihsel amaçlar ya da arşivleme amacıyla yapılacak diğer işlemler madde 89/1 uyarınca başlangıç amaçlarıyla uyumsuz kabul edilmeyecektir."*

ILO Düzenlemesi'nin 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"5.1. Kişisel veri ... yalnızca doğrudan ilgili işverenin amaçları için işlenmelidir.

5.2. Kişisel veri kural olarak özel olarak toplandığı amaçlar için kullanılmalıdır.

5.3. Eğer kişisel veri toplandığı amacın dışında başka bir amaçla işlenecekse işveren asıl amaç ile uyumlu olmayan biçimde kullanılmamasını sağlamalıdır]"

Birleşik Krallık Veri Koruma Kanunu'nun 8. maddesi şöyledir:

"Kişisel verilerin işlenmesi kamu yararı veya veri sorumlusunun resmi bir görevinin yerine getirilmesi için gerekli olan aşağıdaki durumlar için mümkün olabilir:

- a) Yargısal faaliyet,*
- b) Parlamentonun görevinin yerine getirilmesi,*
- c) Bir kişiye kanun ile tanınan bir görevinin yerine getirilmesi,*
- d) Kraliyet veya bir hükümet departmanının görevinin yerine getirilmesi,*
- e) Demokratik katılımı destekleyen veya geliştiren bir faaliyet."*

Yine bu Kanun'un 36. maddesi şöyledir:

"İkinci veri koruma ilkesi;

a. Herhangi bir vesileyle kişisel verilerin toplandığı kanunun uygulama **amacı** açık, belirli ve **meşru** olmalıdır.

b. Bu şekilde toplanan kişisel veriler, **toplanma amacına** aykırı bir şekilde işlenmemelidir.

...”

Almanya Federal Veri Koruma Kanunu’nun⁴¹ 22. maddesinde de kişisel verilerin hangi hâllerde işleneceği belirtilmiş, kamu kuruluşları yönünden örneğin “**Kamu güvenliği için belirli bir tehlikenin varlığı için gerekli olması**” ve “**kamu yararı için önemli dezavantajları önlemek veya önemli çıkarları korumak**” gibi amaçlarla veri işlemesi yapılabileceği belirtilmiştir. Bu Kanun’un 47. maddesi de şöyledir:

“1. Kişisel veriler ...

2. Belirtilen açık ve **kanuni amaçlar** için işlenmiş olmalı ve bu amaçlarla uygun olmayan şekilde işlenmemelidir.”

Doktrinde 6698 sayılı Kanun tasarısında öngörülen “**kamu yararının**” kişisel verilerin işlenmesi için bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmesinin Anayasa’ya aykırı olduğu savunulmuştur⁴². Kılınç’a göre Anayasa’nın 20. maddesinde “**kamu yararı**” bir özel sınırlama sebebi olarak öngörülmediğine göre bunun tasarıdan çıkartılması gerekmektedir.

Yukarıda yer verilen uluslararası belgeler ile karşılaştırmalı hukuk metinlerinde bazı sınırlama sebepleri veya meşru amaçlar belirtilmiş ise de bunların tüketici olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca kişisel verilerin kullanım alanının oldukça geniş olması nedeniyle her bir kullanım alanı yönünden farklı sınırlama sebeplerinin ya da meşru amaçların kabul edildiği görülmektedir. Bu durumda hangi alanda kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlama getirildiği ya da müdahale edildiğine bağlı olarak sınırlama nedeninin değişebileceği söylenebilir. Buna göre anayasal bakımdan yapılacak denetimde özel sınırlama nedeni öngörülmemiş kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının bu hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu, bu sebeple işin doğasından kaynaklanan sınırlama sebebini ya da meşru amacı tespit

---

⁴¹ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bdsch/index.html, ET.17/9/2020.

⁴² Kılınç, D. (2012). s. 1160.

edilmesi ve bunun meşru bir sebep olarak kabul edilip edemeyeceğinin değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılabilir. Öte yandan Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin de bu hakka sınır teşkil edebileceği kabul edilebilir⁴³.

4. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olma

a. Zorunlu Bir Toplumsal İhtiyacı Karşılama

Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca bir temel hak veya hürriyete yapılacak sınırlandırma ya da müdahale *demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun* olmalıdır. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için *zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması* gerekir⁴⁴. Dolayısıyla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlama ve müdahaleler söz konusu olduğunda demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü kapsamında ilk olarak bu sınırlama ya da müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığının belirlenmesi gerekir⁴⁵.

b. Özel Güvenceler

i. Genel Olarak

Kişisel verilerin korunması hakkına yönelik sınırlama ve müdahalelerin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olabilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması yetmez. Zira Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde “*Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar.*” denilerek kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlamalar ya da müdahaleler bakımından bazı özel güvencelere de yer verilmiştir. Bunların, kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlama ya da müdahalelerin demokratik bir toplum düzeninin gereklerine uygun olabilmesi için Anayasa koyucu tarafından özel olarak belirlenmiş güvenceler olduğu değerlendirilmektedir.

---

⁴³ Çekin, M. S. (2018). s. 15.

⁴⁴ Birçok karar arasından bkz. AYM, *Rasul Kocatürk* [GK], B. No: 2016/8080, 26/12/2019, § 52; AYM, E.2017/27, K.2017/117, 12/7/2017, § 29.

⁴⁵ AİHM bu ölçütü “*Demokratik toplumda gereklilik*” başlığı altında incelemektedir (bkz. Doğru/Nalbant, s. 15 vd.).

Ayrıca Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde "*Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir.*" denildikten sonra ikinci cümlesinde bu hakkın yukarıda belirtilen *bazı özel güvenceleri de kapsadığı* belirtilmiştir. İkinci cümlede geçen "... de kapsar" ibaresi birinci cümle ile birlikte değerlendirildiğinde Anayasa koyucunun iradesinin demokratik bir toplumda kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında tanınması gereken güvenceleri ikinci cümlede sayılanlarla sınırlı tutmak olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim uluslararası belgeler ve karşılaştırmalı hukuk metinleri incelendiğinde kişilere Anayasa'da sayılan güvencelerin tanınmasının yanında bazı durumlarda bu güvencelerin daha geniş olan bazı ilkelerin parçası olarak öngörüldüğü, bazı durumlarda Anayasa'daki özel güvencelerin detaylarının ortaya konulduğu, bazı durumlarda ise ilave bazı güvencelere yer verildiği görülmektedir. Anayasa değişikliğinin uluslararası belgelere ve karşılaştırmalı hukuk metinlerine atıf yapan gerekçesi, Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesindeki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına ilişkin genel hüküm, ikinci cümlesinde güvencelerin tüketici şekilde sayılmamış olması dikkate alındığında uluslararası belgelerde ve karşılaştırmalı hukuk metinlerinde yer alan ilkelerin de Anayasa'nın 13. maddesindeki sınırlama ölçütlerinden demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

ii. Şeffaflık Güvencesi

AB Tüzüğü'nün 5. maddesinde kişisel verilerin veri sahibi yönünden *şeffaf* bir biçimde işlenmesi gerektiği belirtilmiş, 12., 13. ve 14. maddelerde ise şeffaflığı sağlamanın usulü düzenlenmiştir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin İş İlişkileri bağlamında kişisel verilerin işlenmesine ilişkin 1/4/2015 tarihinde kabul edilen CM/Rec (2015) 5⁴⁶ sayılı kararında *işlemenin şeffaflığı* ilke olarak belirlenmiş ve buna ilişkin kurallara yer verilmiştir.

İspanya Kişisel Verilerin Korunması ve Dijital Hakların Güvence Altına Alınması Kanunu'nun⁴⁷ 11. maddesinde *şeffaflık* ilkesi ve bu ilkeye ilişkin kurallar hüküm altına alınmıştır.

⁴⁶ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c3f7a (Erişim Tarihi: 17/9/2020).

⁴⁷ <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2018-16673> (Erişim Tarihi: 17/9/2020).
<https://apdc.gencat.cat/web/.content/01-autoritat/normativa/documentos/960.pdf> (Erişim Tarihi: 17/9/2020).

Uluslararası hukuk belgeleri ve karşılaştırmalı hukuk metinlerinden şeffaflık ilkesi kapsamında bireylere, verilerinin işlenmesinden önce ve işlenme sırasında süreçle ilgili bilgilendirilme ve verilere erişim hakkı sağlanarak işleme sürecinin tüm aşamalarından kişinin uygun bir şekilde haberdar olmasına imkân tanınmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında şeffaflık ilkesine açıkça yer verilmemiş olmakla birlikte anılan fıkranın ikinci cümlesinde *"Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme ... ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar."* hükmüyle bu ilkenin yansıması olan üç hak güvence altına alınmıştır. Aşağıda şeffaflık ilkesinin gereği olarak tanınan bu üç güvence ayrı ayrı değerlendirilecektir.

(1) Bilgilendirilme Hakkı

BM İlkeleri'nin 4. maddesinde *"Kimlik kanıtı sunan herkes kendisiyle ilgili bilgilerin işlenip işlenmediğini bilme ... hakkına sahiptir."* düzenlemesine yer verilmiştir.

AK 108 sayılı Sözleşme'nin 8. maddesinde bilgilendirilme hakkı tanınmış ve buna ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

AB Tüzüğü'nün 12. maddesinde veri sorumlusunun ilgili bilgileri veri sahibine açık, sade, şeffaf, anlaşılır biçimde vermek durumunda olduğu kurala bağlanmış ve bu madde ile 13. ve 14. maddelerde bilgilendirilme hakkının ayrıntıları düzenlenmiştir.

ILO Düzenlemesi'nin 5. maddesinin (8) numaralı bendi *"Çalışanlar ve temsilcileri herhangi bir veri toplama süreci, bu süreci yöneten kurallar ve hakları hakkında bilgilendirilmelidir."* şeklindedir.

İspanya Kişisel Verilerin Korunması ve Dijital Hakların Güvence Altına Alınması Kanunu'nun *"Şeffaflık ve etkilenen kişinin bilgilendirilmesi"* kenar başlıklı 11. maddesinde, veri sorumlusunun etkilenen tarafa işlemenin amacı ile kendisine tanınan haklar konusunda bilgilendirme yapılacağı belirtilmiştir.

Federal Alman Anayasa Mahkemesi de *Nüfus Sayımı* kararında, kişisel verileri kayıt altında tutulan kişilere, daha sonraki veri aktarımları konusunda danışılması veya en azından böyle bir durum ortaya çıktığında bu kişilerin bilgilendirilmesi gerektiğini açıklamıştır.

Uluslararası belgelerde ve karşılaştırmalı hukuk metinlerinde bilgilendirmenin mutlaka belli bir şekilde (örneğin yazılı olarak) yapılması aranmamıştır. Aksine kimi durumlarda sözlü olarak bilgilendirme de yeterli görülmüştür.

Öte yandan söz konusu belgelerde ve metinlerde bilgilendirmenin *kişisel verilerin işlenmesinin hukuki dayanağı ve işlemenin amaçları, işlenecek verilerin kapsamı, verilerin saklanacağı süre, veri sahibinin hakları, işlemenin sonuçları ve verilerin yararlanıcıları* gibi hususları kapsaması gerektiğine dair kurallara yer verilmiştir.

Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde ise kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının *kişisel veriler hakkında bilgilendirilme* güvencesini de kapsadığı hüküm altına alınmıştır. Anılan Anayasa kuralı, bilgilendirilme hakkı bağlamında, uluslararası belgeler ve karşılaştırmalı hukuk dikkate alınarak Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına ilişkin genel hüküm ve Anayasa'nın 13. maddesindeki sınırlama ölçütlerinden demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütüyle birlikte değerlendirilerek veri sahipleri önceden bilgilendirilmesi gerektiği yönünde bir güvencenin olduğu değerlendirilebilir.

(2) Erişme Hakkı

BM İlkeleri'nin 4. maddesinde "*ilgili kişilerin erişmesi ilkesi*"ne yer verilmiştir.

AB Tüzüğü'nün 12. maddesinde ilgili bilgilerin veri sahibine kolay erişebilir bir biçimde sunulması için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği vurgulanmış, 13. ve 14. maddelerinde *kişisel verilere erişim hakkıyla* ilgili bilgilendirme yükümlülüğünden söz edilmiştir.

ILO Düzenlemesi'nin 11. maddesinin (2) numaralı bendi "*Çalışanlar ... bütün kişisel verilerine erişebilmelidir.*" şeklindedir.

İspanya Kişisel Verilerin Korunması ve Dijital Hakların Güvence Altına Alınması Kanunu'nun 3. maddesinde *kişisel verilere erişim hakkıyla* ilgili bilgilendirme yükümlülüğü hüküm altına alınmıştır.

Birleşik Krallık Veri Koruma Kanunu'nun 45. maddesinde veri sahibinin verilere erişim hakkı düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde

de kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının *kişisel verilere erişme* güvencesini de kapsadığı hüküm altına alınmıştır.

(3) Amaçları Doğrultusunda Kullanılıp Kullanılmadığını Öğrenme Hakkı

Uluslararası hukuk belgeleri ve karşılaştırmalı hukuk metinlerinde kişisel verilerin toplanma amaçları dışında kullanılması hâlinde hangi güvencelerin sağlanması gerektiğine ilişkin kurallara yer verilmekle birlikte verilerin bu amaçlar doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenme hakkına yer verilmemiştir. Ancak bu güvencenin anılan belgeler ve metinlerde belirtilen genel ilke olan şeffaflık ilkesinin bir yansıması olduğu kabul edilebilir. Nitekim Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde ise kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının verilerin *amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenme* güvencesini de kapsadığı hüküm altına alınmıştır.

ii. Doğru ve Güncel Tutma Güvencesi

BM İlkeleri'nin 2. maddesinde *"Kişisel verileri tutmakla sorumlu makamlar bu bilgilerin doğru tutulmasını güvence altına almalıdır."* düzenlemesine yer verilmiştir. Bunun yanında 4. maddede şöyle denilmiştir: *"[Kişiler]... bu bilgilerin kanuna aykırı, gereksiz veya yanlış olması durumunda uygun düzeltmelerin yapılmasını veya silinmesini talep etme hakkına sahiptir. Devletler buna uygun bir çözüm yolu sağlamak durumundadır. Herhangi bir düzeltme maliyeti dosyadan sorumlu kişi tarafından karşılanmalıdır."*

AK 108 sayılı Sözleşme'nin 5. maddesinin (d) bendine göre kişisel veriler *"doğru bilgileri yansıtır ve gerektiğinde güncellenir."*

AB Tüzüğü'nün 5. maddesine göre kişisel veriler *"doğru ve gerektiğinde güncel tutulmalı; hatalı olan kişisel verinin işlenme amacına bakılmaksızın gecikmeden silinmesini veya düzeltilmesini sağlamak için makul her adım atılmalıdır."* Ayrıca Tüzük'ün 16. maddesinde düzeltme hakkı, 17. maddesinde de silme hakkı özel olarak düzenlenmiştir.

ILO Düzenlemesi'nin 11. maddesinin (9) No.lu bendi *"Çalışanlar yanlış veya eksik kişisel verilerin ve bu Düzenleme'nin hükümlerine aykırı olarak işlenen kişisel verilerin silinmesini veya düzeltilmesini talep etme hakkına sahip olmalıdır."* şeklindedir.

İspanya Kişisel Verilerin Korunması ve Dijital Hakların Güvence Altına Alınması Kanunu'nun 4. maddesinde, verilerin doğru tutulması ve gerektiğinde güncellenmesi gerektiği açıklanmıştır.

Birleşik Krallık Veri Koruma Kanunu'nun 38. maddesinde dördüncü veri koruma ilkesi olarak şu ifadelerle yer verilmiştir:

“a. Kişisel verilerin doğru ve gerektiğinde güncel tutulması,

b. İşlendiği amaca bağlı olarak yanlış olan kişisel verilerin gecikmeksizin silinmesi veya düzeltilmesini sağlamak için makul adımlar atılmasıdır.”

Almanya Federal Veri Koruma Kanunu'nun 47. maddesinin (4) numaralı paragrafına göre kişisel veriler *“Olgusal olarak doğru ve gerektiğinde güncel tutulmalıdır. İşleme amaçları açısından yanlış olan kişisel verilerin derhal silinmesi veya düzeltilmesini sağlamak için bütün makul tedbirler alınmalıdır.”*

Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında doğruluk ve güncellik ilkesine açıkça yer verilmemiş olmakla birlikte anılan fıkranın *“Bu hak; [kişinin kendisiyle ilgili kişisel verilerin] düzeltilmesini veya silinmesini talep etme[yi] de kapsar.”* şeklindeki ikinci cümlesinde bu ilkenin yansıması olan kişisel verilerin düzeltilmesi veya silinmesi hakkı güvence altına alınmıştır. Buna göre kişisel veriler öncelikle veri sorumluları tarafından hem yanlış olarak tutulmamalı hem de başlangıçta doğru olsa bile sonradan değişen durumlara göre güncellenmelidir. Bunun bir gereği olarak da bireylere haklarındaki doğru olmayan ya da değişen duruma göre güncelliğini yitirmiş olan verilerin düzeltilmesini veya silinmesini talep etme şeklinde usule ilişkin güvenceler tanınmalıdır. Kuşkusuz kimi uluslararası hukuk belgelerinde de belirtildiği üzere kişiler, sadece olgusal olarak doğru olmayan veriler yönünden değil hukuka aykırı olarak tutulan veriler yönünden de bu hakka sahip olmalıdır.

iii. Güvenliğin Sağlanması Güvencesi

BM İlkeleri'nin 7. maddesinde *“güvenlik ilkesi”* başlığı altında *“Veri dosyaları, kaza ile kaybetme veya yok etme gibi doğal afetler, hileli verilerin yanlış kullanılması ya da bilgisayar virüsleri gibi insan odaklı tehlikelere karşı uygun tedbirlerle korunmalıdır.”* düzenlemesi yer almaktadır.

AK 108 sayılı Sözleşme'nin *“Verilerin güvenliği”* kenar başlıklı 7. maddesinde *“Otomatik dosyalara kaydedilen kişisel verileri korumak için, bunların kaza sonucu veya izinsiz olarak imhasına veya kaza sonucu kaybolmasına veya bunların izinsiz olarak elde edilmesine, değiştirilmesine veya dağıtılmasına karşı uygun güvenlik önlemleri alınır.”* ilkesi yer almaktadır.

AB Tüzüğü'nün 5. maddesinin *"bütünlük ve gizlilik"* başlığı altında *"Yetkisiz veya kanun dışı işlemeye ve kazara kayıp, imha ve hasara karşı uygun teknik veya yapısal tedbirler alınarak kişisel verilerin güvenli bir biçimde işlenmesi sağlanmalıdır."* hükmü yer almaktadır.

İspanya Kişisel Verilerin Korunması ve Dijital Hakların Güvence Altına Alınması Kanunu'nun 5. maddesinde, verilerin gizliliği düzenlenmiştir.

Birleşik Krallık Veri Koruma Kanunu'nun 40. maddesinde altıncı veri koruma ilkesi olarak şu ifadeler yer verilmiştir: *"Altıncı veri koruma ilkesi, kişisel verilerin güvenliğinin uygun teknik veya yapısal önlemler alınarak işlenmesi gerekliliğidir (yetkisiz veya kanun dışı işlemlere, kazara kayıp, imha veya hasara karşı koruma gibi)"*.

Almanya Federal Veri Koruma Kanunu'nun 47. maddesinin (5) numaralı paragrafı *"Kişisel veriler güvenliklerini sağlayacak şekilde tutulmalı, uygun teknik ve yapısal tedbirlerle yetkisiz veya kanun dışı işleme, kayıp ve imha ile kazara hasara uğramalarına karşı koruma sağlanmalıdır."* şeklindedir.

Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında kişisel verilerin güvenliğinin sağlanması güvencesine açıkça yer verilmemiş olmakla birlikte uluslararası belgeler ve karşılaştırmalı hukuk metinleri incelendiğinde bu güvencenin kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı bağlamında bireylere tanınması gereken temel güvencelerden biri olduğu anlaşılmaktadır.

5. Ölçülülük

Anayasa'nın 13. maddesine göre bir temel hak veya hürriyete yapılacak sınırlama ve müdahale *ölçülü* olmalıdır. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre ölçülülük ilkesi *elverişlilik, gereklilik ve orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir⁴⁸.

---

⁴⁸ Birçok karar arasında bkz. AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; AYM, Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38.

Dolayısıyla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlama ve müdahaleler söz konusu olduğunda ölçülülük ölçütü kapsamında bu sınırlama ya da müdahalenin -sınırlama sebebi/ meşru amaç yönünden- *elverişli*, *gerekli* ve *orantılı* olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Aşağıda ölçülülük ölçütünün bu alt ilkeleri kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı bağlamında ayrı başlıklar hâlinde incelenecektir.

Öte yandan uluslararası belgeler ve karşılaştırmalı hukuk metinleri incelendiğinde kişilere anılan ilkeler kapsamında sağlanması gereken bazı güvencelere yer verildiği görülmektedir. Anayasa değişikliğinin uluslararası belgelere ve karşılaştırmalı hukuk metinlerine atıf yapan gerekçesi de dikkate alındığında uluslararası belgelerde ve karşılaştırmalı hukuk metinlerinde yer alan bu ilkelerin ölçülülük ölçütünün alt ilkelerinin kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı bağlamında yorumlanması sırasında değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

a. Elverişlilik

BM İlkeleri'nin 3. maddesinde *“Bütün kişisel veriler amaç ile ilgili ve onu gerçekleştirmeye elverişli olacak şekilde toplanmalı ve kaydedilmelidir.”* denilmiştir.

AK 108 sayılı Sözleşme'nin 5. maddesinin (c) bendinde kişisel verilerin *“kaydedilme amaçlarına göre uygun ve yerinde”* olacağı ilkesine yer verilmiştir.

Birleşik Krallık Veri Koruma Kanunu'nun 40. maddesine göre üçüncü veri koruma ilkesi *“... herhangi bir amaç için işlenen kişisel verilerin işleme amacı için ... ilgili ...”* olması gerekliliğidir.

Almanya Federal Veri Koruma Kanunu'nun 47. maddesinin (3) numaralı paragrafında kişisel verilerin *“İşlenme amacı için elverişli ...”* olması gerektiği belirtilmiştir.

Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesinin unsurlarından olan elverişlilik ilkesi gereğince de müdahale, ulaşılmak istenen amaç ile ilgili ve bu amacı gerçekleştirmeye *elverişli* olmalıdır⁴⁹.

b. Gereklilik

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin iş ilişkileri bağlamında kişisel verilerin işlenmesine ilişkin 2015(5) sayılı tavsiye kararının 14.

---

⁴⁹ AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; AYM, Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38.

maddesinin (3) numaralı paragrafı şöyledir: “...[Çalışanların elektronik haberleşmesine] erişim mümkün olan en az müdahaleci bir şekilde ... yapılmalıdır.”. Yine bu tavsiye kararının 14. maddesinin (2) numaralı paragrafında da gereklilik ölçütü yönünden şu ifadelerle yer verilmiştir: “Özellikle çalışanların eriştiği internet veya intranet sayfalarıyla ilgili kişisel verilerin işlenmesi durumunda belirli işlemleri önleyen filtrelerin kullanımı gibi önleyici tedbirlerin benimsenmesi ve anonim veya bir şekilde toplanan veriler üzerinde bireysel olmayan rastgele kontroller tercih edilerek kişisel veriler üzerindeki olası izlemenin derecelendirilmesi tercih edilmelidir.”

Almanya Federal Veri Koruma Kanunu’nun 47. maddesinin (3) numaralı paragrafında kişisel verilerin işlenmesinin “bu amaca ulaşmak için gerekli olma” sı yönünde bir düzenleme bulunmaktadır.

Anayasa’nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesinin unsurlarından olan gereklilik ilkesi uyarınca da aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılması mümkün olmamalı, müdahale ulaşmak istenen amaç bakımından zorunlu olmalıdır⁵⁰.

c. Orantılılık

i. Genel Olarak

Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik sınırlama ya da müdahalenin veri sahibi üzerinde bir külfete yol açtığı kuşkusuzdur. Bu sınırlamanın ya da müdahalenin ulaşmak istediği amaç ile karşılaştırıldığında bireylere şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemesi hâlinde orantısız olduğu sonucuna varılması gerekir. Anayasallık denetiminde müdahalenin yüklediği külfeti hafifleten bazı usule ilişkin ve maddi güvencelerin var olup olmadığı araştırılmalı, özellikle bireysel başvurular bakımından bu güvencelerin etkin bir biçimde uygulanıp uygulanmadığı da tartışılmalıdır. Bu bağlamda *orantılılık* ilkesi kapsamında görülebilecek bazı güvencelere aşağıda yer verilmiştir.

ii. Sınırlı Olma Güvencesi

AB Tüzüğü’nün 5. maddesine göre kişisel veri “Yeterli, ilgili ve işlendiği amaçlar için gerekli olanlarla sınırlı işlenmelidir (verilerin en az seviyeye indirilmesi)”.

---

⁵⁰ AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; AYM, Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38.

AK 108 sayılı Sözleşme'nin "Verilerin niteliği" kenar başlıklı 5. maddesinin (c) bendinde kişisel verilerin işlenmesinin "aşırı olmaması" ilkesi yer almaktadır.

Birleşik Krallık Veri Koruma Kanunu'nun 37. maddesine göre "Üçüncü veri koruma ilkesi, herhangi bir amaç için işlenen kişisel verilerin işleme amacı için yeterli ... olup aşırı olmamasıdır."

Almanya Federal Veri Koruma Kanunu'nun 47. maddesinin (3) numaralı paragrafı "...[kişisel veriler] amaçla orantısız olmamalıdır." şeklindedir.

Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesinin unsurlarından olan orantılılık ilkesi bağlamında işlenecek veya herhangi bir şekilde yararlanılacak veriler ulaşılmak istenen amaçla sınırlı olmalı, bu amacı aşacak şekilde sınırlama ya da müdahaleye izin verilmemelidir.

iii. Saklama Süresi Güvencesi

BM İlkeleri'nin 3. maddesinde "Kişisel verilen saklanma süresi, belirtilen amaçlara ulaşılmasını sağlayacak süreyi aşamaz." ilkesine yer verilmiştir.

AK 108 sayılı Sözleşme'nin 5. maddesinin (e) bendine göre kişisel veriler "kaydedilme amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli olan süreyi aşmayacak şekilde ... saklanır."

AB Tüzüğü'nün 5. maddesinde "İşlenme amacı için gerekenden daha uzun olmayan bir süre boyunca veri konularının tanımlanmasına izin veren bir formda tutulmalıdır. Kişisel veriler, veri sahibinin hak ve özgürlüklerini korumak için bu Tüzüğün öngördüğü uygun teknik ve yapısal tedbirler alınmak kaydıyla Tüzüğün 89/1. maddesi uyarınca sadece kamu yararına, bilimsel veya tarihi araştırma amaçlarına ya da istatistiki amaçlara yönelik olarak arşivleme amacıyla daha uzun bir süre saklanabilir." hükmü öngörülmüştür.

Birleşik Krallık Veri Koruma Kanunu'nun 39. maddesinde beşinci veri koruma ilkesi olarak şu ifadelerle yer verilmiştir: "Beşinci veri koruma ilkesi, herhangi bir amaçla işlenen kişisel verilerin işlenme amacı için gerekenden daha uzun bir süre saklanmaması ilkesidir."

Almanya Federal Veri Koruma Kanunu'nun 47. maddesinin (5) numaralı paragrafına göre "... [kişisel veriler] işlendiği amaç için gerektiğinden fazla sürede tutulmamalıdır." Ayrıca Federal Alman Anayasa Mahkemesinin *Nüfus Sayımı* kararında, kişisel verilerin belirsiz bir şekilde

kaydedilmemesi gerektiği ve kaydedilme amacı gerçekleştikten sonra en kısa sürede silinmesi gerektiği belirtilmiştir. Yakın tarihli başka bir kararda da telefon ve internet trafiği bilgilerinin daha fazla saklanması hukuki bir amaç yoksa artık veri depolaması sona erdirilmesi ve önceden toplanan verilerin mutlaka silinmesi gerektiği açıklanmıştır.

Bu açıklamalar ışığında bakıldığında Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesinin unsurlarından olan orantılılık ilkesi, verilerin saklanma süresi güvencesi bağlamında kişisel verilerin sınırlama ya da müdahale amacı için gerekenden daha uzun süre saklanmamasını gerektirmektedir.

iv. Veri Sahibi Hakkında Otomatik Sonuç Doğurmayla İlgili Güvenceler

AB Tüzüğü'nün 22. maddesinin (1) numaralı paragrafında veri sahibi hakkında tek başına otomatik işleme faaliyetine dayalı sonuçlar çıkarılmaması yönünde güvenceye yer verilmiştir. Taraflar arasında bir sözleşme bulunması, veri sahibinin açık rızası veya üye devlet hukukunda açıkça öngörülmesi bu güvencenin istisnaları olarak sayılmıştır.

ILO Düzenlemesi'nin 5. maddesinin (5) No.lu bendi "*Bir çalışanla ilgili kararlar yalnızca o çalışanın kişisel verilerinin otomatik işlenmesine dayanmamalıdır.*" şeklindedir.

Birleşik Krallık Veri Koruma Kanunu'nun 49. maddesinde "*Otomatik karar almaya tabi tutulmama hakkı*" düzenlenmiş ve "*Veri sorumlusu kanunen gerekli olmadıkça veya yetkilendirilmedikçe yalnızca otomatik işlemeye dayalı olarak önemli bir karar alamaz.*" denilmiştir. Aynı Kanun'un 14. maddesinde ise otomatik karar alma bakımından bazı güvencelere yer verilmiş, maddenin (4) numaralı paragrafının (b) bendinde veri sahibinin yalnızca otomatik işleme dayanmayan bir karar alınmasını isteyebileceği düzenlenmiştir.

Almanya Federal Veri Koruma Kanunu'nun 37. maddesine göre otomatik işlemeye dayalı kararlara karşı itiraz edebilme hakkı bulunmaktadır.

Uluslararası hukuk belgeleri ve karşılaştırmalı hukuk metinlerine bakıldığında kişisel verilerden veri sahibi hakkında otomatik sonuçlar çıkarılmasının onun menfaatlerini zedeleyen bir yöntem olarak değerlendirildiği ancak tamamen yasaklanmadığı, gerekli olması

hâlinde bu yönetime başvurulabileceğinin kabul edildiği, buna karşılık bu yönetime başvurulması hâlinde kişilere bazı usul güvenceleri sağlanmasının arandığı, kişilere söz konusu yönetime dayanmayan bir karar alınmasını talep etmek gibi hakların tanındığı anlaşılmaktadır.

Bu bağlamda Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesinin unsurlarından olan orantılılık ilkesi bağlamında veri sahibinin menfaatlerini zedeleyen bir yöntem olan kişisel verilerden veri sahibi hakkında otomatik sonuçlar çıkarılması yöntemine kural olarak başvurulmaması gerektiği söylenebilir. İşin niteliğinin bu yöntemin uygulanmasını gerektirdiği durumlarda ise veri sahibinin dezavantajlı durumunu hafifletmek amacıyla söz konusu yönetime dayanmayan bir karar alınmasını talep etme hakkı gibi usule ilişkin güvenceler sağlanmalıdır.

v. Usulî Güvenceler

AK 108 sayılı Sözleşme'nin 10. maddesinde *“Her bir Taraf, işbu bölümde düzenlenen verilerin korunması hakkındaki temel ilkelere işlerlik sağlayan ... başvuru yolları getirmekle yükümlüdür.”* şeklindeki hükme yer verilmiştir.

AIHM temel hak ve özgürlüklere ilişkin negatif yükümlülükler kapsamında inceleme yaparken ilgili yargılamalarda kişilere usule ilişkin güvenceler sağlanıp sağlanmadığını dikkate almaktadır⁵¹.

Anayasa Mahkemesi de temel hak ve özgürlükler kapsamında sağlanan güvencelerin ihlal edilip edilmediği yönünden değerlendirme yaparken yargı yoluna başvurma imkânının bulunup bulunmadığını ve bu yolda gerekli usule ilişkin güvencelerin sağlanıp sağlanmadığını negatif yükümlülükler kapsamındaki dava ve başvurularda değerlendirmektedir⁵².

⁵¹ “AIHM kararlarına göre Sözleşme'nin 8. maddesi açıkça usul şartları içermemekle birlikte anılan maddeyle güvence altına alınan haklardan etkili bir şekilde yararlanabilmesi için müdahaleyi doğuran karar alma sürecinin bu maddeyle korunan hak ve özgürlüklere gerekli saygıyı sağlayacak nitelikte ve adil olması gerekir. Bu şekildeki bir süreç, başvurunun 8. maddedeki haklarını -deliller ve kanıtlama konuları dahil- adil şartlarda savunabileceği etkili usule ilişkin güvencelerden yararlandırılmayı gerektirir (AIHM, Ciubotaru/Moldova, 27138/04, 27/4/2010, § 51 ; AIHM, TP. ve KM Birleşik Krallık, B. No: 28945/95, 10/5/2001 , § 72).” (Ö.A. [GK], B. No: 2014/4868, 13/10/2016, § 60)

⁵² “Mevzuatta dava konusu kural kapsamında elde edilen bilgilerin gizliliğinin korunması ve amacı dışında kullanılmasını önleyecek yasal güvencelere yer verildiği gibi bu bilgilerin kötüye kullanılıp kullanılmadığını denetleyecek güvencelere de yer verildiği görülmektedir. Bu bağlamda anılan yetkinin veya bu yetki nedeniyle elde edilen bilgilerin amacı dışında kullanılması, bir başka ifadeyle millî güvenlik istihbaratını oluşturmak üzere önleyici istihbarat elde edilmesi veya analiz yapılması amaçları dışında kullanılması hâlinde kişilerin yargı yoluna başvurmaları mümkündür.” (AYM, E.2014/122, K.2015/123, 30/12/2015, § 81).

6. Özel Bazı Durumlar

a. Hassas Veriler

Hassas veriler doktrinde, doğrudan veya dolaylı olarak kişilerin ırkı ve etnik kökeni, ten rengini, siyasi görüşlerini, dinî ve felsefi inançlarını, sendika üyeliğini, sağlık ve cinsel yaşamını ve mahkûmiyetlerini ortaya çıkaran veriler olarak tanımlanmaktadır⁵³.

BM İlkeleri'nin "Ayrımcılığın önlenmesi ilkesi"ne yer verilen 5. maddesinde "(6) numaralı ilkede kısıtlı olarak öngörülen hâller söz konusu olduğunda ırk veya etnik köken, renk, cinsel yaşam, siyasi görüş, dini, felsefi ve diğer inançların yanı sıra dernek veya sendika üyeliği bilgileri de dahil olmak üzere kanuna aykırı veya keyfî olarak ayrımcılığa yol açabilmesi muhtemel veriler toplanmamalıdır." denilmiştir.

AK 108 sayılı Sözleşme'nin "Özel veri kategorileri" kenar başlıklı 6. maddesinde, iç hukukta uygun güvenceler sağlanmadıkça ırksal kökeni, siyasi düşünceleri, dinî veya diğer inançları ortaya koyan kişisel veriler ile sağlık veya cinsel hayatla ilgili kişisel verilerin otomatik işleme tabi tutulamayacağı belirtilmiştir. Anılan madde ceza mahkûmiyetiyle ilgili kişisel verileri de bu kapsama dâhil etmiştir.

AB Tüzüğü'nün 9. maddesinde ise bu husus "Özel kategorilerdeki kişisel verilerin işlenmesi" başlığı altında düzenlenmiştir. Bu maddenin (1) numaralı paragrafına göre "İrk veya etnik köken, siyasi görüşler, dini veya felsefi inançlar ya da sendika üyeliğinin ifşa edildiği kişisel verilerin işlenmesi ve bir gerçek kişinin kimlik teşhisinin yapılması amacıyla genetik veriler ile biyometrik verilerin, sağlık ile ilgili verilerin veya bir gerçek kişinin cinsel yaşamı veya cinsel eğilimine ilişkin verilerin işlenmesi yasaktır". Ancak aynı maddenin (2) numaralı fıkrasında belirli istisnalar sayılmıştır. Buna göre veri sahibinin açık rızası, istihdam ve sosyal güvenlik, kişisel verinin veri sahibi tarafından açık bir biçimde kamuya açıklanması, hukuki iddialarda bulunulması, orantılı olmak ve yeterli güvenceler sağlanmak kaydıyla kayda değer bir kamu yararının bulunması, tıbbi tanı, sağlık veya sosyal bakım hizmetlerinin veya tedavinin sağlanması, kamu yararına yönelik arşivleme, bilimsel veya tarihi araştırma amacının bulunması hâllerinde işlememin mümkün olabileceği açıklanmıştır.

---

53 Kaya, C. (2011). "Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LIXIX, S.1-2,, s. 318.

Yine 10. maddede *mahkûmiyet kararları* yönünden ayrı bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre kanun ile öngörülme ve yeterli güvenceleri içermek kaydıyla suç isnadı ile ilgili kişisel verilerin işlenebileceği belirtilmiş, ayrıca mahkûmiyet kaydının sadece resmî makamların kontrolü altında tutulacağı düzenlenmiştir.

İspanya Kişisel Verilerin Korunması ve Dijital Hakların Güvence Altına Alınması Kanunu'nun 6. maddesinde “*Tüzüğün [AB Tüzüğü] 9.2. maddesinin amaçları doğrultusunda ayrımcı durumlardan kaçınmak için etkilenen tarafın tek başına rızası ideoloji, sendika, din, cinsel yönelim, inanç, ırk veya etnik köken gibi kişisel verilerin işlenmesi yasağını kaldırmaya yeterli değildir.*” denilmiş, ancak devamında “... bu tür verilerin, uygun olduğu hallerde, Tüzüğün 9.2 Maddesinde atıfta bulunulan durumlarda işlenmesini engellemez.” şeklindeki hükme yer verilmiştir.

Uluslararası hukuk belgeleri ve karşılaştırmalı hukuk metinlerine bakıldığında *din, inanç, ideoloji, ırk veya etnik köken, cinsel yönelim, bazı örgütlenmelere üyelik, sağlık, genetik veriler, biyometrik veriler ve mahkûmiyet verileri* gibi bazı verilerin *hassas veri* olarak kabul edildiği, bu tür verilerin veri sahibi hakkında muhtemel ayrımcı uygulamalara yol açabileceği veya gizli kalmasının kişi bakımından daha da önem taşıdığı düşüncesiyle kural olarak işlenmemesi, işlenmenin zorunlu olduğu bazı hâllerde ise kişilere daha üst seviyede güvenceler sağlanması gerekliliğin arandığı anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında kişisel veriler arasında herhangi bir ayırım yapılmamış ise de *hassas kişisel veriler* söz konusu olduğunda demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük incelemesinin farklılaşacağı açıktır. Zira bu durum işin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Hassas veriler yönünden yapılacak müdahale ve sınırlamanın kişiler üzerinde ortaya çıkaracağı sonuçlar diğerlerine kıyasla daha ağır olabilecektir. Ayrıca bu tür verilerin işlenmesi muhtemel ayrımcı uygulamalara yol açabilecektir. Bu nedenle kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yönünden yukarıda belirtilen ölçütlerin ve bunlara ilişkin güvencelerin *hassas kişisel veriler* söz konusu olduğunda daha katı uygulanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır⁵⁴. Dolayısıyla anayasal denetim kapsamında olguların hassas kişisel verilere ilişkin olup olmadığı öncelikle tartışılması gereken

---

⁵⁴ Kaya, C. (2011). s. 324.

hususlardandır. Müdahalenin veya sınırlandırmanın *hassas kişisel veriler* ile ilgili olduğu takdirde demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük başlığı altında bu husus dikkate alınarak ilgili sınırlama ölçütleri ve güvenceler daha sıkı bir şekilde denetlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

b. İstisnalar

BM İlkeleri'nin “*Üstün amaçlar için istisna koyabilme ilkesi*” kenar başlıklı 6. maddesi şöyledir: “*Ulusal güvenlik, genel sağlık ve ahlaki korumak veya özellikle zulüm gören kişilerin ve diğerlerinin hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla (1) ila (4) numaralı ilkelerden ayrılabilmek mümkün olabilir. Ancak bu tür istisnalar, sınırlarının açıkça belirlendiği ve uygun tedbirlerin ortaya konulduğu iç hukuk sistemine göre yürürlüğe konan bir kanun veya eşdeğer bir düzenlemeye açıkça belirtilmiş olmalıdır.*” İstisna konulabilecek bu ilkeler; işlemenin hukuka uygun ve adil olması, doğruluk, belirli ve meşru amaçlar için işleme ve ilgili kişilerin erişmesi ilkeleridir. Güvenlik ile denetleme ve yaptırım ilkeleri ise istisna tutulmamıştır.

AK 108 sayılı Sözleşme'nin “*İstisnalar ve kısıtlamalar*” kenar başlıklı 9. maddesinin (2) numaralı paragrafında taraf devletin kanunlarında öngörülmüş olması ve demokratik bir toplumda maddede sayılan hususların sağlanması için gerekli bir önlem oluşturması koşuluyla 5., 6. ve 8. maddelere bazı sebeplerle istisna getirilebileceği düzenlenmiştir. Bu sebepler ise şunlardır: Devlet güvenliğinin korunması, kamu güvenliği, devletin mali menfaatleri, suçların önlenmesi, ilgili kişinin veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması, ilgili kişilerin özel yaşamlarına tecavüz tehlikesi bulunmamak kaydıyla istatistiki veya bilimsel amaçlar. Bu Sözleşme'nin 5. maddesinde verilerin niteliği, 6. maddede özel veri kategorileri ve 8. maddede ise ek güvenceler düzenlenmiştir.

AB Tüzüğü'nün kısıtlamalara ilişkin 23. maddesinde, üye devletlerin “*12. ila.../ay119725/Desktop/KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI/ yeni/kişisel verilerin korunması raporu.docx - _msocom_1 22. (bunlara karşılık geldiği sürece 5. madde) ve 34. maddelerdeki yükümlülükleri ve hakların kapsamını, temel hak ve özgürlüklerin özüne saygı gösterdiğinde ve demokratik bir toplumda korunmak için gerekli ve orantılı bir tedbir olduğu takdirde aşağıdaki hâllerde kanun yoluyla*” sınırlayabilecekleri düzenlenmiştir. Bu hâller ise şöyle sıralanmıştır: Ulusal güvenlik, savunma, kamu güvenliği,

suçların önlenmesi ve soruşturulması ile kovuşturulması, kamu yararına olan para, bütçe, önemli bir vergilendirme, kamu sağlığı, sosyal güvenlik gibi ekonomik veya mali amaçlar, meslek etiği ihlallerinin önlenmesi, veri sahibinin veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması, medenî hukuk hak ve alacaklarının icrası. Bu maddeye göre sınırlandırma öngören kanun ise şu hükümleri içermelidir: *“işleme veya işleme kategorilerinin amaçları, kişisel veri kategorileri, tanınan kısıtlamaların boyutu, keyfi veya hukuk dışı erişimin ya da aktarımın önlenmesine dair güvenceler, sorumlunun veya sorumlu kategorilerinin belirlenmesi, depolama dönemleri ve işlemenin niteliği, kapsamı ve amaçları veya işleme kategorileri dikkate alınarak uygulanabilir güvenceler, veri sahibinin hakları ve özgürlüklerine getirilen riskler, veri sahibinin, amacına halel getirmediği sürece kısıtlama hakkında bilgilendirilmesi”*.

Benzer istisna ve kısıtlamalara karşılaştırmalı hukukta da yer verilmiştir. Örneğin Birleşik Krallık Veri Koruma Kanunu’nun 82. ve devamı maddelerinde istihbarat servislerinin veri işlemesine ilişkin özel hükümler düzenlenmiştir.

Uluslararası hukuk belgeleri ve karşılaştırmalı hukuk metinlere göre bazı sebeplerle kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına ilişkin özel güvencelere istisna getirilebilir. Diğer bir ifadeyle bazı durumlarda söz konusu güvenceler aranmayabilecektir. Yukarıda yer verilen belgeler ve metinlerde bazı istisna hâlleri belirtilmiş ise de bunların tüketici sayıda olmadığı anlaşılmaktadır.

Öncelikle ifade etmek gerekir ki bu istisnalar kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yönünden ortaya çıkan özel güvenceler yönünden geçerlidir. Yoksa tüm temel hak ve özgürlükler bakımından geçerli olan asgari sınırlama ve müdahale güvenceleri yönünden istisna öngörülmemiştir. Nitekim kimi belgelerde istisnaların söz konusu olduğu hâllerde dahi demokratik toplum düzeninde gereklilik ve ölçülülük güvencelerine uyulması, sınırlama ve müdahalenin keyfî olmaması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca istisna hâllerinde de bütün özel güvenceler ile ilgili istisna getirilebileceği anlaşılmamalıdır. Somut olayın nitelikleri dikkate alınarak her bir özel güvence yönünden istisna getirilip getirilemeyeceğinin değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Örneğin iş yerinde video kamera ile gizli izlemenin tartışıldığı *López Ribalda ve diğerleri/İspanya* kararında AİHM, bir süpermarkette birkaç

ay boyunca yaşanan hırsızlık olayları nedeniyle makul şüphe sonrası bunun tespiti için çalışanların gizli bir biçimde iş yerinde izlenmesinin ihlal oluşturmadığı sonucuna varmıştır. AİHM bu sonuca varırken olayın mahiyeti gereği önceden bir bilgilendirme yapılamayacağını kabul etmiş, izlemenin kısıtlı bir alana ilişkin olması, bu verilerin başka bir amaçla kullanılmaması, suç sebebiyle ciddi ve makul bir şüphe üzerine izlemenin başlatılması gibi hususları dikkate almıştır.

Doktrinde bir görüş de millî güvenlik, savunma ve kamu düzeni gibi durumlarda da idarenin keyfî uygulamalarının önlenebilmesi ve özel hayatın gizliliğinin korunması için dikkatli bir şekilde düzenleme yapılması gerektiğini öne sürmektedir⁵⁵.

c. Sınırlamanın ya da Müdahalenin Yapıldığı Alan

Kişisel veriler sağlıktan eğitime, istihbarattan yargıya, akademiden gazeteciliğe oldukça farklı alanlarda kullanılabilir. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına bu farklı alanlarda yapılan sınırlama ve müdahaleler farklı menfaatler dengesini ortaya çıkarabilmektedir. Yukarıda yer verilen değerlendirmeler ise genel niteliktedir. Dolayısıyla somut dosyada ya da başvuruda anılan hakka hangi alanda sınırlama getirildiği ya da müdahale edildiği ve bu alanda ortaya çıkan kendine özgü menfaatler dengesi dikkate alınarak sınırlama ve müdahale ölçütlerinin yorumlanması gerekir. Nitekim uluslararası hukuk belgeleri ve karşılaştırmalı hukuk metinlerinde spesifik bazı alanlarda o alanın özellikleri dikkate alınarak kişisel verilerin korunması hakkına yönelik sınırlama ve müdahalelerin özel güvencelerine yer verilebilmektedir⁵⁶. Kanaatimizce anayasal denetimde bu raporda yer verilenlerle yetinilmeyip bu spesifik belge ve metinlerin de dikkate alınması uygun olacaktır.

IV. DEVLETİN POZİTİF YÜKÜMLÜLÜKLERİ YÖNÜNDEN İNCELEME YÖNTEMİ

C. Genel Olarak

Temel hak ve hürriyetlerin sadece kamu makamlarının sınırlama ve müdahalelerine karşı negatif yükümlülükler bağlamında korunması

---

55 Kılınc, D. (2012). s. 1160.

56 İşçi işveren ilişkileri bağlamında konu hakkında geniş değerlendirme için bkz. Sevimli, K. A. (2006). *İşçinin Özel Yaşamına Müdahalenin Sınırları*, İstanbul: Legal Yay.

gerçek bir koruma sağlamayabilecektir. Gerçek anlamda bir koruma sağlanabilmesi için devlet sadece sınırlamama ya da müdahale etmeme şeklindeki yükümlülüğünü yerine getirmekle yetinemez, pozitif bazı önlemler almakla da yükümlüdür. Nitekim Anayasa Mahkemesi norm denetimi ve bireysel başvuru kararlarında devletin gerçek anlamda bir koruma sağlaması için devletin bazı pozitif yükümlülükleri yerine getirmesinin gerekliliğini kabul etmektedir⁵⁷.

Nitekim AİHM de *Marckx/Belçika* kararında Sözleşme'nin 8. maddesi bağlamında devletin pozitif yükümlülüklerini şöyle tarif etmiştir: *"Bu madde sadece devletin müdahale etmekten kaçınmasını değil, birincil negatif yükümlülüğüne ek olarak aile hayatına saygı hakkının etkili bir biçimde korunması çerçevesinde bazı pozitif yükümlülükler de yüklemektedir"*⁵⁸.

D. Ölçü Norm

AİHM pozitif yükümlülüğün hukuksal dayanağı olarak etkili koruma çerçevesinde Sözleşme'nin 1. maddesini göstermektedir⁵⁹.

Anayasa Mahkemesi ise konuyu özel olarak düzenleyen başka bir Anayasa hükmü olmadıkça⁶⁰ pozitif yükümlülükleri Anayasa'nın

⁵⁷ AYM, E. 2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, §§ 13-14; *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi* kararında (B. No: 2014/8649, 15/2/2017) şu ifadelerle yer verilmiştir: "...Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni 'gerçek anlamda koruma' sağlanmasıdır. Temel hak ve özgürlüklerin sadece devletin negatif müdahaleleri yönünden korunması, kişileri üçüncü kişilerin eylemleri yönünden korumasız bırakacaktır. Yine devletin öngörülebilir veya öngörülmesi gereken tehlikeler yönünden bireyleri koruma yükümlülüğünün olmaması durumunda da kişilerin hakları gerçekten güvence altına alınmış olmaz. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülüklerinin de olması gerekir. Aksi hâlde Anayasa'nın ilgili maddelerinde sağlanan güvenceler etkisiz hâle gelir."

⁵⁸ *Marckx/Belçika* [GK], B. No: 6833/74, 13/6/1979, § 31. AİHM kararlarında özel ve aile hayatına saygı hakkında devletin pozitif yükümlülükleri ile ilgili olarak bkz. Harris/O'Boyle/Warbrick, s. 511 vd.

⁵⁹ *Bărbulescu/Romanya*, § 108.

⁶⁰ "Anayasanın 56. maddesinin birinci fıkrasında, 'Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir, üçüncü fıkrasında ise 'Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.' denilmektedir. Belirtilen madde devlete, kişilerin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmelerini sağlamak için sağlık kuruluşlarının hizmetlerini düzenleme, denetleme ve organize etme gibi görevler yüklemiştir. Anılan madde ile devlete verilen görevler devletin pozitif yükümlülükleridir." (AYM, E.2016/181, K.2018/111, 20/12/2018, § 110) "Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında 'herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir' hükmüne yer verilmek suretiyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı düzenlenmiştir. Bununla birlikte ailenin sosyal yapısının yanısıra toplum hayatında oynadığı rol de gözetilerek ailenin korunması hususunda devletin pozitif yükümlülüklerini belirtmek açısından Anayasa'nın 41. maddesinde tamamlayıcı bir düzenleme bulunmaktadır." (Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 26/12/2019, § 40)

“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesine dayandırmaktadır⁶¹. Buna göre kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı bakımından ortaya çıkan pozitif yükümlülüklerin anayasal dayanağı yönünden Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrası yanında varsa Anayasa’daki özel düzenlemelerin, yoksa Anayasa’nın 5. maddesinin ölçü norm olarak gösterilmesi gerekir.

E. Yükümlülükler

6. Mevzuat Oluşturma Yükümlülüğü

BM İlkeleri’nin 8. maddesinde “... Yukarıda belirtilen ilkeleri uygulayan ulusal kanun hükümlerinin ihlali durumunda cezai veya diğer idari yaptırımlar uygun bireysel çözümlerle birlikte öngörülmüş olmalıdır.” denilmiştir.

AK 108 sayılı Sözleşme’nin 10. maddesinde “Her bir Taraf, işbu bölümde düzenlenen verilerin korunması hakkındaki temel ilkelere işlerlik sağlayan iç hukuk kurallarının ihlaliyle ilgili uygun yaptırımlar ... getirmekle yükümlüdür.” şeklindeki hükmeye yer verilmiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabul edilen 18/12/2013 tarihli ve 68/167 sayılı “Dijital Çağda Mahremiyetin Korunması” konulu kararın ilgili kısmı ise şöyledir:

“Tüm devletlere (şu hususlarda) çağrı yapılmıştır:

...

İlgili ulusal mevzuatın uluslararası insan hakları hukuku kapsamındaki yükümlülüklerle uyumunu sağlamak da dahil olmak üzere bu hakka yönelik ihlalleri sona erdirecek veya bu gibi ihlalleri önleyecek koşulları oluşturmak için tedbirler almak,

Kitle gözetimi, müdahale ve toplama dahil olmak üzere kişisel verilerin toplanması ve haberleşmenin gözetimini ilgilendiren süreç, uygulama ve mevzuatı uluslararası hukuk kapsamındaki bütün yükümlülüklerin tam

---

⁶¹ “Anayasa’nın 5. maddesi insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı devletin temel amaç ve görevleri arasında saymıştır. Devlet, kişilerin sağlık hakkından tam anlamıyla yararlanabilmeleri ve sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri amacıyla yasal, idari, mali, yargısal ve diğer önlemleri almak zorundadır. Ayrıca Anayasa, sosyal hukuk devleti olmanın gereği olarak sağlık hizmetlerinin sunumunda yüklediği pozitif yükümlülük kapsamında devleti bu haklardan yararlanmayı artıracak önlemleri almakla mükellef kılmıştır. ...” (AYM, E.2016/125, K.2017/143, 28/09/2017, § 172)

“Anayasa’nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı, Anayasa’nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete pozitif ve negatif ödevler yükler.” (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50).

ve etkili bir biçimde uygulanmasıyla mahremiyet hakkının sağlanması amacıyla gözden geçirmek,

...”

AİHM’in pozitif yükümlülükler kapsamında ilk olarak tartıştığı husus, kişisel verilerin korunması ile ilgili etkili bir hukuksal çerçeve oluşturulup oluşturulmadığı meselesidir. AİHM’e göre devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde koruyucu tedbirler alması gerekmekte olup bu tedbirlerin hem özel hukuk hem ceza hukuku alanlarında olması gerekmektedir⁶².

İspanya Kişisel Verilerin Korunması ve Dijital Hakların Güvence Altına Alınması Kanunu ile kişisel verilerin korunması bağlamında hukuka aykırılıklara karşı çeşitli yaptırımlar öngörülmüştür.

Bu çerçevede ayrıca Federal Alman Anayasa Mahkemesinin kişisel verilerin korunması ile ilgili güvencelere atıf yaptığı kararlarına da değinmek gerekir⁶³. Mahkeme veri güvenliğinin sağlanması hakkında katı, kesin ve bireylerin daha fazla izlendiklerini hissetmeyecekleri şeffaflığı sağlayıcı kurallar getiren etkili bir hukuki mekanizma öngörülmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Uluslararası hukuk belgeleri ve karşılaştırmalı hukuk metinlerine bakıldığında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında kişilere tanınmış olan güvencelerden etkili bir şekilde yararlanılmasını temin için devlete mevzuat oluşturma ve özellikle de güvencelere aykırılıkları yaptırıma bağlama yükümlülüğünün öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesinin “*Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.*” şeklindeki hükmü uyarınca Türk hukukunda mevzuat oluşturma yükümlülüğü kapsamında düzenlenmesi gereken hususların çerçevesi kanunla belirlenmelidir.

---

⁶² *Bărbulescu/Romanya*, § 116. Ancak AİHM örneğin iş ilişkileri bağlamında karşılaştırmalı hukuka bakarak bu konuda bir Avrupa konsensüsünün bulunmadığı gerekçesiyle geniş bir takdir yetkisi tanımaktadır (*Bărbulescu/Romanya*, §§ 118-119). Bununla birlikte bu takdir yetkisi sınırsız görülmemiş ve ulusal makamların, bir işveren tarafından haberleşmenin ve diğer iletişimin izlenmesi ile ilgili olarak suiistimallere karşı yeterli güvencelerin olduğu gerekli tedbirleri sağlamak durumunda oldukları ifade edilmiştir (*Bărbulescu/Romanya*, § 120).

⁶³ BVerfG, 1 BVR 256/08, 2/3/2010.

Nitekim kişisel verilerin korunmasına ilişkin usul ve esaslar çerçeve kanun olan 6698 sayılı Kanun ile düzenlenmiş bulunmaktadır⁶⁴. Anılan Kanun’da, Anayasa ile kişisel verilere ilişkin uluslararası hukuk metinleri ve karşılaştırmalı hukuk örneklerinde yer alan güvencelere büyük ölçüde yer verildiği, çeşitli hak ve yükümlülükler ile yaptırımlar öngörüldüğü, kişisel verilerin korunmasına ilişkin yetkilerle donatılmış bir üst kurul oluşturulduğu görülmektedir. Yine bazı spesifik alanlarda kişisel verilerin korunmasına ilişkin özel düzenlemelere de yer verilmiştir. 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu buna örnek olarak gösterilebilir. Bunun yanında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 134., 135., 136., 137. ve 138. maddelerinde kişisel verilerin ihlali belirli durumlarda suç olarak da düzenlenmiştir. Ayrıca 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun kişiliğin korunmasına ilişkin 23. ve devamı maddelerindeki hükümleri ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun haksız fiil sorumluluğuna ilişkin 49. ve devamı maddeleri, iş ilişkilerinde kişisel verilerin kullanılması hakkındaki 419. maddesi hükümleri de uygulama alanı bulabilmektedir. Dolayısıyla kişisel verilerin korunmasına ilişkin hukuksal çerçevenin mevcut olduğu tespiti genel olarak yapılabilir. Ancak kişisel verilere çok farklı alanlarda müdahale edilebileceği dikkate alınarak her dosya ve başvurunun incelenmesi sırasında mevzuat oluşturma yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediği gözetilmeli, bu kapsamda genel mevzuatın yeterli olup olmadığı, özel bir düzenlemenin gerekli olup olmadığı değerlendirilmelidir.

7. Denetleyici Mekanizma Oluşturma Yükümlülüğü

BM İlkeleri’nin 8. maddesinde *“Her ülkenin kanunu, yerel hukuk sistemine uygun olarak yukarıda belirtilen ilkelere uyulmasından sorumlu makamı belirler. Bu makam tarafsızlık, veri işleme ve oluşturmada sorumlu kişilere karşı bağımsızlık ve teknik yeterlilik teminatı sunmalıdır...”* denilmiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabul edilen 18/12/2013 tarihli ve 68/167 sayılı *“Dijital Çağda Mahremiyetin Korunması”* konulu kararın ilgili kısmı ise şöyledir:

“Tüm devletlere (şu hususlarda) çağrı yapılmıştır:

...

---

⁶⁴ Bu Kanun ile ilgili değerlendirme için bkz. Korkmaz, İ. (2016). “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 124, 2016, ss. 81-152.

Haberleşmenin denetlenmesi, müdahale edilmesi ve kişisel verilerin toplanması için uygun şekilde şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlayabilecek bağımsız ve etkili iç gözetim mekanizmalarının oluşturulması ve sürdürülmesi”

İspanya Kişisel Verilerin Korunması ve Dijital Hakların Güvence Altına Alınması Kanunu ile Veri Koruma Kurulu kurulmuştur.

Birleşik Krallık Veri Koruma Kanunu’nda ise kanunu izlemek ve uygulamakla sorumlu bir komiser atanması öngörülmüştür.

Uluslararası hukuk belgeleri ve karşılaştırmalı hukuk metinlerine bakıldığında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında kişilere tanınmış olan güvencelerin kâğıt üzerinde kalmaması, somut olarak etkili bir şekilde hayata geçirilmesi amacıyla bazı ek güvencelere yer verilmiştir. Bunlardan biri de kişisel verilerin korunmasından sorumlu bir makamın belirlenmesidir.

Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrası 5. madde ile birlikte ele alındığında mevzuat oluşturma ve özellikle de güvencelere aykırılıkları yaptırıma bağlama yükümlülüğü bağlamında kişisel verilerin korunmasından sorumlu bir denetleyici mekanizma oluşturulmasını gerektirmektedir. Nitekim bu kapsamda bir görev icra etmek üzere 6698 sayılı Kanun ile bağımsız nitelikte olan Kişisel Verileri Koruma Kurulu kurulmuştur.

8. Özel Kişiler Arasındaki İlişkiler Yönünden Yükümlülükler

Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı pozitif yükümlülükler kapsamında özel hukuk ilişkileri yönünden de geçerli bir haktır. AİHM Sözleşme’nin 8. maddesi bağlamında kişisel verilerin korunması ile ilgili şikâyetleri, özel kişiler arasındaki uyuşmazlıkların söz konusu olduğu hâllerde pozitif yükümlülükler yönünden incelemektedir⁶⁵.

---

⁶⁵ Nitekim bir işveren ile çalışan arasındaki iş sözleşmesinin feshine ilişkin başvuruda (Bărbulescu/Romanya, § 109-111) şu ifadelerle yer verilmiştir: “109. Mevcut başvuruda Mahkeme başvuruçunun şikâyet ettiği işverenin bilgisayar kaynaklarının kişisel kullanımda yasaklanması yönündeki iç düzenlemelerle ilgili sınırlamalar çerçevesinde yürütülen disiplin soruşturması ile sonuçlanan Yahoo Messenger iletişiminin izlenmesi şeklindeki tedbirin bir kamu otoritesi tarafından alınmadığını ve özel bir ticari şirket tarafından uygulandığını gözlemlemektedir. Başvuruçunun iletişimlerinin izlenmesi ve işten çıkarılmasını haklı çıkarmak için içeriğinin işvereni tarafından incelenmesi bir kamu otoritesince hakka müdahale edildiği anlamına gelmemektedir.

110. Bununla birlikte Mahkeme, işvereni tarafından alınan tedbirin ulusal mahkemelerce kabul edildiğini not etmektedir. Başvuruçunun iletişiminin izlenmesinin ulusal makamların doğrudan müdahalesinin bir sonucu olmadığı doğru ise de şikâyet edilen olgular, kamu makamlarının

Anayasa Mahkemesi de ilgili temel hak ve özgürlüklerin gerçek anlamda korunması için özel kişiler arasındaki ilişkiler kapsamında devletin söz konusu hak ve özgürlüklerle ilgili pozitif yükümlülüklerini yerine getirmesi gerektiğini kabul etmektedir⁶⁶. Mahkeme kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı bakımından da aynı yaklaşımını devam ettirmiştir⁶⁷.

Bu durumda özel kişiler arasındaki ilişkilerde devlete yüklenen pozitif yükümlülüklerin neler olduğunun tespit edilmesi gerekir.

AK 108 sayılı Sözleşme'nin "Kapsam" kenar başlıklı 3. maddesinde "Taraflar, işbu Sözleşmeyi **kamu sektöründe ve özel sektörde**, otomatik kişisel veri dosyalarına ve kişisel verilerin otomatik işleme tabi tutulması konusunda **uygulamayı taahhüt ederler.**" denilmiştir.

AİHM bir kararında (Bărbulescu/Romanya, § 112) "Devletin Sözleşme kapsamındaki pozitif ve negatif yükümlülükleri arasındaki sınırlar kesin bir tanım yapılmasına uygun olmamakla birlikte uygulanan ilkeler benzer niteliktedir. Her iki bağlamda da devletin sahip olduğu takdir payına bağlı olarak bireyin ve bir bütün olarak toplumun yarışan menfaatleri arasında adil bir denge kurulup kurulmadığı değerlendirilmelidir." ifadelerine yer vererek benzer bir yaklaşımı benimsemiştir.

Buna göre uluslararası hukuk belgeleri ve AİHM içtihatları dikkate alındığında devletin kamu makamlarının müdahalesi yönünde olduğu

---

başvurucunun Sözleşme'nin 8. maddesinde yer alan bir hakkının kullanılmasını güvence altına alma bakımından sorumlulukları bulunmaktadır...

111. Yukarıdaki 109. paragrafta açıklanan davanın özel koşulları ışığında AİHM, Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilirliğine ilişkin vardığı sonuca ... ve başvurucunun özel hayatı ile haberleşmesine saygı gösterme hakkının özel bir işverenin eylemlerinden etkilendiği dikkate alındığında şikâyetin devletin pozitif yükümlülükleri açısından incelenmesi gerekmektedir."

⁶⁶ "... Anayasa'nın bir bütün olarak yorumlanması durumunda mülkiyet hakkının bireylerin müdahalelerine karşı devletten korunma talep etmeyi de kapsadığı sonucuna ulaşılması kaçınılmazdır. Anayasa'nın 5. maddesinde kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaştırmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya çalışmak, devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Kişilerin refah, huzur ve mutluluğunu sağlama ve onların hak ve özgürlüklerini sınırlayan kısıtlamaları kaldırmaya çalışma ödevi, devletin mülkiyet hakkına yönelik bireyler arasında gerçekleşen ihlalleri önlemek hususunda tedbirler almasını zorunlu kılmaktadır." (AYM, E.2017/172, K.2018/32, 28/03/2018, § 25).

⁶⁷ Mahkemenin bireysel başvurular kapsamında verdiği bazı kararlarında Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrası ile 12. ve 5. maddelerine atıfla devletin, bireyin kişisel verilerinin korunması hakkına keyfi olarak müdahale etmemenin yanında üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlü kıldığı, bu bağlamda pozitif yükümlülüklerinin de bulunduğu belirtilmiştir (AYM, Ali Çığır, B. No: 2015/19298, 8/5/2019, § 32; AYM, Erol Kumcu, B. No: 2015/18988, 9/5/2019, § 32 ve AYM, Cansun Sarıyıldız, B. No: 2015/11671, 8/1/2020, § 19).

gibi özel kişilerin kişisel verilerle ilgili müdahaleleri yönünden de kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında ortaya çıkan güvenceleri sağlamakla yükümlü olduğu anlaşılmaktadır⁶⁸.

Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak bu hakkın sadece kamu makamlarının müdahaleleri kapsamında ileri sürülebileceği yönünde bir sınırlama yapılmamıştır. Bireyler özel kişiler tarafından yapılan müdahalelere karşı da devletten korunma talep edebilirler. Yine anılan Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde sayılan özel güvenceler de bu hak kapsamına dâhil edilmiştir. Dolayısıyla bu cümledeki özel güvenceler de özel kişiler arasındaki ilişkilerde kişisel verilerle ilgili ortaya çıkan müdahaleler yönünden de geçerli olacaktır. Öte yandan negatif yükümlülükler bağlamında ayrıntılı olarak açıklandığı üzere kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında kişilere sağlanması gereken özel güvenceler bunlarla da sınırlı değildir. Uluslararası belgeler ve karşılaştırmalı hukuk metinleri dikkate alınarak Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinin yorumuyla ortaya çıkan özel güvencelerin de özel kişiler arasındaki ilişkilerde gözetilmesi gerekecektir.

Öte yandan Anayasa'nın 11. maddesinin birinci fıkrasında Anayasa hükümlerinin sadece yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluşları değil kişileri de bağlayan temel hukuk kuralları olduğu hükmüne yer verilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kişisel veriler yönünden öngörülen güvenceleri özel kişiler de veri sahiplerine sağlamak zorundadır. Buna göre AİHM içtihadında da belirtildiği üzere devletin negatif yükümlülükleri kapsamında kişilerin sahip olduğu güvenceler ile özel kişiler arasındaki ilişkilerde kişilere sağlanması gereken güvenceler birbirine benzemektedir. Bu nedenle negatif yükümlülükler kapsamında yukarıda açıklanan güvencelerin niteliğine uyduğu ölçüde özel kişiler arasındaki ilişkiler yönünden de sağlanması gerekir.

Anılan Anayasa hükümleri Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte ele alındığında devletin bu bağlamdaki pozitif yükümlülüğünün özel kişiler tarafından veri sahiplerinin kişisel verilerine Anayasa'daki güvencelere

---

⁶⁸ Çekin, M. S. (2018). s. 16 vd.

aykırı olarak müdahale edilmemesini sağlamak olduğu söylenebilir. Bunun için de kamu makamlarının ve özellikle yargısal makamların özel kişilerin müdahaleleriyle ilgili uyumsuzluklarda veri sahibinin kişisel verilerine söz konusu güvencelere aykırı müdahalede bulunup bulunulmadığını gerektiği gibi incelemeleri ve bu incelemeyi uygun sonuçlara bağlamaları gerekir.

Bu kapsamda kamu makamlarının ve özellikle derece mahkemelerinin -somut olayın koşullarına uygun düştüğü ölçüde- yukarıda değinilen özel güvencelerin somut olayda hakka müdahale eden üçüncü kişi tarafından sağlanıp sağlanmadığını gereği gibi denetleyip denetlemedikleri önem taşımaktadır.

SONUÇ

Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasına göre özel hayata saygı hakkının kapsamında korunduğu kabul edilmekle birlikte 2010 yılında yapılan anayasa değişikliğiyle aynı maddenin üçüncü fıkrasında ayrıca güvence altına alınması öngörülmüştür. Bu maddede ayrıca söz konusu hakka özgü bazı güvenceler de getirilmiştir. Anayasa'da yer alan kişisel veri ve işleme kavramları ile bu verilerin korunmasına yönelik güvencelerin belirlenmesi anayasal denetim bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Anayasa koyucunun gerekçesinde yapılan atıf da dikkate alındığında bu denetim yapılırken uluslararası ve karşılaştırmalı hukuk uygulamaları ve örneklerinin de göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir.

Bilişim çağı olarak nitelendirebileceğimiz günümüz dünyasında kişisel verilerin korunması ihtiyacı ve buna yönelik uygun hukuki araçlar geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Anayasa Mahkemesi de gerek norm denetimi gerekse de bireysel başvuru kapsamında vereceği kararlarla anayasal anlamda kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına yönelik güvence ve ilkeleri ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

Kitap ve Makaleler

- ÇEKİN, Mesut Serdar. (2018). *Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu*, Oniki Levha Yayınları
- HARRIS/O'BOYLE/WARBRICK (2018). *Law of the European Convention on Human Rights*, 4th Edition, Oxford.
- KAYA, Cemil (2011). "Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.LIXIX, S.1-2, ss. 317-334.
- KILINÇ, Doğan. (2012). "Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 61 (3), ss. 1089-1169.
- KORKMAZ, İbrahim. (2016). "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 124, 2016, ss. 81-152.
- KÜZECİ, Elif. (2014). "İstatistikî Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı", *İnsan Hakları Yıllığı*, C: 32, ss. 53-75.
- NALBANT, Atilla, DOĞRU, Osman (2013). *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar*, 2. Cilt, Avrupa Konseyi-Yargıtay.
- OĞUZ, Sefer (2018). "Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkele-ri", *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, C. 13, S. 2, ss. 121-138.
- ÖNCÜ ARSLAN, Gülay (2019). *Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı*, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-8, Avrupa Konseyi.
- SEVİMLİ, K. Ahmet (2006). *İşçinin Özel Yaşamına Müdahalenin Sınırları*, İstanbul: Legal Yay.

İnternet Siteleri

- <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/12/contents/enacted> (Erişim Tarihi: 17/9/2020).
- <https://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecdguidelinesontheProtectionofprivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm> (Erişim Tarihi: 17/9/2020).
- <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss497.pdf> (Erişim Tarihi: 17/9/2020)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN> (Erişim Tarihi: 17/9/2020).

<https://www.refworld.org/pdfid/3ddcafaac.pdf>(Erişim Tarihi: 17/9/2020).

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/normative_instrument/wcms_107797.pdf (Erişim Tarihi: 17/9/2020).

https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bdsch/index.html (Erişim Tarihi: 17/9/2020).

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c-3f7a, (Erişim Tarihi: 17/9/2020).

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2018-16673>, E.T. 17/9/2020.

<https://apdcat.gencat.cat/web/.content/01-autoritat/normativa/documentos/960.pdf> (Erişim Tarihi: 17/9/2020).

Kararlar

Anayasa Mahkemesinin Norm Denetimi Kararları

E.2006/167, K.2008/86, 20/3/2008.

E.2010/40, K.2012/8, 6/3/2013.

E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012.

E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013.

E.2013/84, K.2014/183, 4/12/2014.

E.2014/122, K.2015/123, 30/12/2015.

E.2014/159, K.2014/151, 2/10/2014.

E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015.

E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015.

E.2014/183, K.2015/122, 30/12/2015.

E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016.

E.2016/181, K.2018/111, 20/12/2018.

E.2017/27, K.2017/117, 12/7/2017.

E.2017/172, K.2018/32, 28/03/2018.

E. 2017/180, K.2018/109, 6/12/2018.

Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuru Kararları

Ali Çığır, B. No: 2015/19298, 8/5/2019.

Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017.

Bülent Kaya [GK], B. No: 2013/2941, 11/5/2016.

Cansun Sarıyıldız, B. No: 2015/11671, 8/1/2020.

Erol Kumcu, B. No: 2015/18988, 9/5/2019.

Koç Holding Emekli ve Yardım Sandığı Vakfı, B. No: 2016/15421, 12/11/2019.

Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013

Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014.

Orhan Kayahan, B. No: 2014/1970, 22/11/2017.

Ö.A. [GK], B. No: 2014/4868, 13/10/2016.

Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 26/12/2019.

Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013.

Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014.

AIHM Kararları

Marckx/Belçika [GK], B. No: 6833/74, 13/6/1979.

S. ve Marper/Birleşik Krallık [BD], 30562/04..., 4/12/2008

Bărbulescu/Romanya [BD], B. No: 61496/08, 5/9/2017.

Ciubotaru/Moldova, 27138/04, 27/4/2010

TP. ve KM Birleşik Krallık, B. No: 28945/95, 10/5/2001.

Federal Alman Anayasa Mahkemesi Kararları

BVerfG, 1 BvR 209/83, 15/12/1983.

BVerfG, 1 BvR 256/08, 2/3/2010.

(Bu kararlara <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/> adresinden erişilmiştir, Erişim Tarihi: 17/9/2020)